

Antti Kivijärvi & Joel Manner

19.4.2024

TYÖPAPERI: NUORTEN RYÖSTÖ- JA VÄKIVALTARIKOLLISUUDEN TRENDJÄ VALTAKUNNALLISESTI JA PAIKALLISESTI

Sisällys

Johdanto	4
Poliisin tietoon tullut rikollisuus	6
Valtakunnallinen tarkastelu	6
Tarkastelu taustamuuttujien mukaan: sukupuoli ja syntyperä	11
Paikalliset tarkastelut.....	15
Kokonaisrikollisuus.....	19
Valtakunnallinen tarkastelu	19
Tarkastelu taustamuuttujien mukaan: sukupuoli ja syntyperä	25
Paikalliset tarkastelut.....	28
Johtopäätökset	33
Lähteet	35

Nuorisotutkimusseura

Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö

Oulun kaupunki

Tampereen kaupunki

Vantaan Kaupunki

Helsinki 2024

Johdanto

Viime vuosina Suomessa on kiinnitetty paljon huomiota nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuuteen ja sen oletettuun kasvuun sekä mahdolliseen raaistumiseen. Julkisessa keskustelussa on nostettu esiin kysymykset rikollisuuden ja jengiytymiskehityksen yhteyksistä sekä esitetty ratkaisukeinoina esimerkiksi kovennettuja rangaistuksia, rikosvastuukärajan laskemista ja alueellisesti kohdennettuja toimenpiteitä. Nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuus on paikannettu vahvasti suurten kaupunkien lähiöalueisiin ja usein myös maahanmuuttotataustaisiin nuoriin. (keskustelusta ja poliisin määritelmistä, ks. esim. Forss 2023.)

Keskustelua on kuitenkin käyty vailla vahvaa tutkimusperustaa. Tämä on jossain määrin ymmärrettävää, sillä tutkimustiedon tuottaminen on hidasta nopeatempoiseen julkiseen ja poliittiseen keskusteluun verrattuna. Erityisesti paikallisen, nuorilta kerätyn ja tieteellisesti koetellun tutkimustiedon tuottaminen vie paljon aikaa. Olemassa olevan tilastotiedon kokoaminen on hieman nopeampi tehtävä. Viime vuosina onkin julkaistu joitakin raportteja, joissa nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuutta tarkastellaan pääosin valtakunnallisesta ja poliisin tietoon tulleen rikollisuuden näkökulmasta (esim. Danielsson 2022; Haapakangas & Kaakinen 2023). Samalla on kuitenkin hyvin tiedossa, että valtaosa varsinkin lievemmästä nuorisorikollisuudesta jää piilorikollisuudeksi, joka ei tule koskaan poliisin tai muidenkaan viranomaisten tietoon (esim. Kaakinen & Näsi 2021a, 191-192). Lisäksi poliisin tietoon tulleen rikollisuuden määriin voivat vaikuttaa muutokset lainsäädännössä (esim. kriminalisoitujen tekojen alan laajentuminen), viranomaiskontrollissa (esim. poliisitoiminnan tehokkuuden lisääntyminen) ja ilmoitusherkkyudessa (esim. madaltunut kynnyks tehdä rikosilmoituksia). Tästä syystä on tärkeää tarkastella myös niin sanottua kokonaisrikollisuutta nuorten itsensä raportoimana.

Tämän raportin tehtävä avautuu edellä kuvatusta ja jo olemassa olevin aineistoin paikattavasta tietovajeesta. Analysoimalla tilastotietoja poliisin tietoon tulleesta rikollisuudesta ja kokonaisrikollisuudesta voidaan muodostaa paras mahdollinen ymmärrys nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuuden trendeistä. Lisäksi pyrimme käytettävissä olevien aineistojen mahdollistamissa rajoissa tarkastelemaan alueellisia kehityskulkuja valtakunnallisen tilanteen rinnalla. Kiinnitämme erityistä huomiota Oulun, Tampereen ja Vantaan tilanteisiin kahdesta syystä. Yhtäältä kyseiset kaupungit ovat keskeisiä ja asukasluvultaan varsin samankokoisia kaupunkikeskuksia Suomessa. Toisaalta kukin kaupunki edustaa maantieteellisesti ja osin demografisesti erilaisia keskuksia. Lisäksi kaupungit ovat olleet rahoittamassa tätä raporttia ja sen taustalla olevaa laajempaa, ja vuosina 2024-2026 jatkettavaa tutkimushanketta *“Nuorten väkivaltarikollisuus ja sen taustalla olevat ilmiöt”*.

Käsillä olevan tilastoanalyysin lisäksi hankkeen myöhemmissä vaiheissa tullaan keskittymään vielä lähemmin edellä mainittuun kolmeen kaupunkiin sekä määrällisten että laadullisten aineistojen avulla. Pyrimme tarkastelemaan kaupunginosatasoisia ilmiöitä nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuuteen liittyen kyselyaineistojen, poliisin rikosilmoitusten sekä etnografisen kenttätöön näkökulmista.

Tässä raportissa hyödynnämme tilastollisia aineistoja muodostaaksemme mahdollisimman tarkan kokonaiskuvan nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuudesta ja niihin liittyvistä kehityskuluista. Poliisin tietoon tullutta rikollisuutta tarkastellaan pääosin Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilastojen kautta. Tällä tavoin on mahdollista muodostaa kuntakohtaista tietoa koko 2000-luvun ajalta sekä nuorten rikosepäilyistä että selvitetystä rikoksista. Lisäksi hyödynnämme poliisin tutkijoiden koostamia valmiita tilastoja ja muita viranomaisrekistereitä ja niistä tehtyjä analyyseja. Jälkimmäisiin lukeutuvat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuosina 1987 ja 1997 syntyneitä henkilöitä koskevat kohorttiaineistot ja koko suomen väestön kattava FOLK-aineisto, jonka avulla voidaan tarkastella viranomaisten tietoon tulleen rikollisuuden kehityskulkuja.

Kokonaisrikollisuutta tarkastelemme erilaisten kyselyaineistojen kautta. Hyödynnämme Kouluterveyskyselyä, Nuorisoriikollisuuskyselyä, Lapsiuhritutkimusta, Nuorisobarometriä ja Poliisibarometriä. Kaikki kyselyt koostetaan eri tarkoituksia varten ja vastaajiksi tavoitellaan eri ikäisiä nuoria erilaisin menetelmin. Näin ollen kyselyjen voi nähdä valottavan samaa ilmiötä hieman eri kulmista.

Nuorisoriikollisuutta koskevia tutkimuskeskusteluja ovat jo pitkään kehystäneet havainnot niin sanotusta *crime drop* -ilmiöstä. On kertynyt laajalti näyttöä siitä, että nuorisoriikollisuus väheni useimpien rikoslajien osalta suurimmassa osassa vauraita jälkieteollisia yhteiskuntia jo 1990-luvulta lähtien (Pickett ym. 2013; Svensson & Oberwittler 2021; Kaakinen & Näsi 2021b). Rikollisen käyttäytymisen väheneminen on yhdistetty esimerkiksi muuttuneisiin vapaa-ajanviettopoihin, lisääntyneeseen sosiaaliseen kontrolliin ja vähentyneeseen alkoholin kulutukseen (esim. Baumer ym. 2018; Frøyland 2022). Toisaalta on myös esitetty näkemyksiä, joiden mukaan nuorisoriikollisuus ei ole niinkään vähentynyt, vaan siirtynyt valvomattomiin paikkoihin - käytännössä verkkoon (esim. McAra & McVie 2018). Joka tapauksessa ainakin ”perinteisen” ryöstö- ja väkivaltarikollisuuden osalta näyttää sekä kansallisesti että kansainvälisesti siltä, että nuorisoriikollisuuden vähentyminen on pysähtynyt ja saattanut kääntyä jopa kasvu-uralle monissa eurooppalaisissa yhteiskunnissa 2010- ja 2020-luvuilla (esim. Frøyland ym. 2020; Haapakangas & Kaakinen 2023). Seuraavia lukuja onkin hyvä lukea tämä kehys ja nuorisoriikollisuuden laajat trendit mielessä.

Raportti etenee siten, että seuraavassa luvussa pureudumme poliisin tietoon tulleeeseen nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuuteen viimeisten vuosikymmenten trendien näkökulmasta sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Tämän jälkeen keskitymme kokonaisrikollisuuden tarkasteluun yhtä lailla lähihistorian ja alueellisuuden näkökulmista. Tarkastelemme sekä poliisin tietoon tullutta rikollisuutta että kokonaisrikollisuutta mahdollisuuksien mukaan myös nuorten sukupuolta ja syntyperää koskevien tietojen valossa. Raportin lopuksi pyrimme vetämään havaittuja tuloksia yhteen ja esittämään kokonaisnäkemyksen nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuutta koskevasta tilanteesta 2020-luvulla.

.....

Kiitämme korvaamattomasta avusta ja raporttia koskevista kommentteista Kimmo Haapakangasta (Tilastokeskus), Jarmo Laitista (Oulun kaupunki), Tiina-Liisa Vehkalahtea (Tampereen kaupunki), Hannu Rusamaa (Vantaan kaupunki), Eila Kauppista (Nuorisotutkimusseura) ja Tomi Kiilakoskea (Nuorisotutkimusseura).

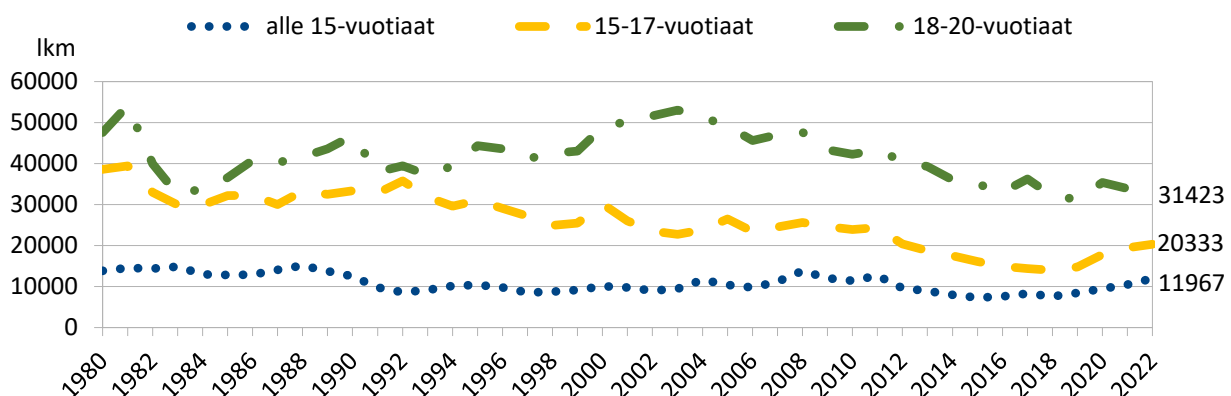
Poliisin tietoon tullut rikollisuus

Poliisin tietoon tullutta nuorisorikollisuutta tarkasteltaessa on syytä pitää mielessä suuri piilorikollisuuden määrä ja se, että erityisesti lievemmistä rikoksista merkittävä osa jää havaitsematta. Lisäksi olennaista on huomata, että tilastointi koskee tekijöitä, ei tekoja. Erityisesti ryöstö- ja väkivaltarikollisuuden osalta tämä tarkoittaa sitä, että nuorten rikollisuuden taso näyttää verrattain korkealta. Tämä selittyy sillä, että nuoret tekevät aikuisväestöä tyypillisemmin rikoksia osana vertaisryhmää (esim. Kivivuori & Honkatukia 2006) ja näin sama teko kirjataan useammalle tekijälle. Suomessa on hiljattain laskettu, että nuorten pahoinpitely- ja ryöstörikoksissa on keskimäärin noin kaksi tekijää (Haapakangas & Kaakinen 2023).

Piilorikollisuuteen liittyvät ongelmat ja tekijäkohtainen kirjaaminen eivät kuitenkaan vesitä nuorten ryöstö- ja pahoinpitelyrikollisuuden tarkastelua ajallisesti. On perusteltua olettaa, että viranomaisilta piiloon jäävän rikollisuuden määrässä tai nuorisorikollisuuden ryhmäperustaisuudessa ei ole tapahtunut radikaaleja muutoksia viimeisten vuosikymmenten aikana. Nuorisorikollisuuskyselyjen perusteella voi kuitenkin olettaa, että nuorten tekemien rikosten päätyminen poliisin tietoon on ollut hieman aiempaa tyypillisempää (ks. luku Kokonaisrikollisuus). Ryhmäperustaisuuden osalta tilanne on ainakin pitkin 2000-lukua ollut varsin samankaltainen (Haapakangas & Kaakinen 2023; ks. myös. Honkatukia & Kivivuori 2006).

Valtakunnallinen tarkastelu

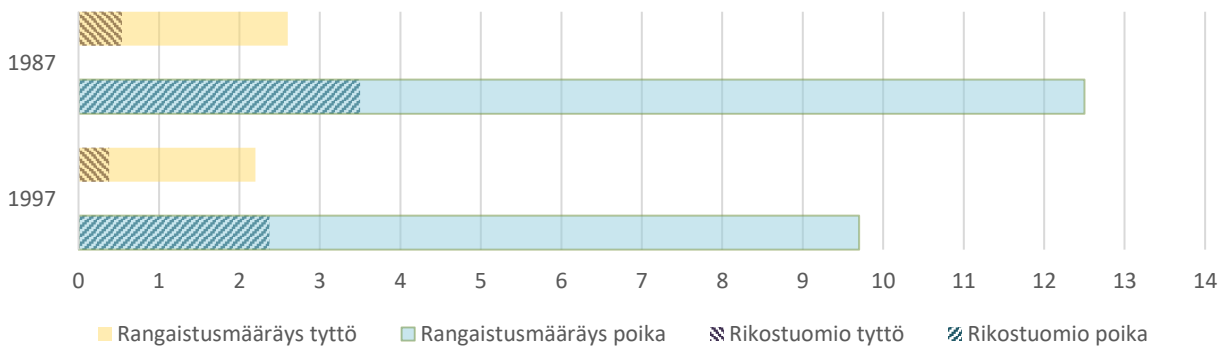
Tarkasteltaessa kaikkea poliisin tietoon tullutta ja selvitettyä rikollisuutta voi huomata, että nuorten rikollisuus on ennemminkin vähentynyt kuin lisääntynyt 2000-luvun aikana (kuviot 1). Kautta seurantahistorian on niin, että mitä nuorempia nuoret ovat sitä vähemmän he ovat syyllistyneet rikoksiin. Tämän tarkastelun perusteella voi havaita pientä nousua aivan viime vuosina alle 17-vuotiaiden rikollisuudessa, mutta 18-20-vuotiaiden osalta kehitys vaikuttaa varsin tasaiselta. Tilastollinen tarkastelu ei kenties vastaa julkisten keskustelujen kautta välittyvää kuvaa nuorisorikollisuudesta. On kuitenkin mahdollista, että kehityskulut poikkeavat tarkasteltaessa asiaa esimerkiksi väkivaltarikollisuuden osalta tai paikallisista näkökulmista.

Kuvio 1: Kaikkien selvitettyjen rikosten epäiltyjen henkilöiden lukumäärä ikäluokan ja vuoden mukaan 1980-2022. Lähde: Tilastokeskus.

Viranomaisten tietoon tullutta rikollisuutta voi tarkastella myös rekisteriaineistoista tehtyjen tutkimusten kautta. Keskeinen tietolähde tähän tarkoitukseen on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuosina 1987 ja 1997 syntyneitä koskevat kohorttiaineistot. THL:n kohorttiaineistojen avulla on tarkasteltu eri

vuosikymmeninä syntyneille henkilöille langetettuja rikostuomioita ja rangaistusmääräyksiä - käytännössä siis eri viranomaisten tietoon tullutta rikollisuutta. Asiaa tarkastelevassa raportissa (Ristikari ym. 2018, 94) analyysi kohdistettiin rikostuomioiden ja rangaistusmääräysten määrään siinä kohtaa, kun kohortteihin kuuluvat henkilöt olivat 17-18-vuotiaita. Vertailu osoitti, että erityisesti vuonna 1997 syntyneistä miehistä harvempi (9,7 %) oli tuomittu rikoksista kuin vuosikymmen aiemmin syntyneistä miehistä (12,5 %). Myös nuoremman kohortin naisista pienemmällä osalla (2,2 %) oli tuomioita, mutta ero vanhempaan kohorttiin oli miehiä pienempi (2,6 %). Näyttää siis siltä, että rikoskäyttäytyminen olisi vähentynyt kymmenen vuoden aikana melko selvästi ja erityisesti nuorilla miehillä.

Kuvio 2: Rikostuomion ja rangaistusmääräyksen saaneiden osuus sukupuolittain vuosien 1987 ja 1997 syntymäkohorteissa 17-18-vuoden ikään mennessä. Lähde: THL.

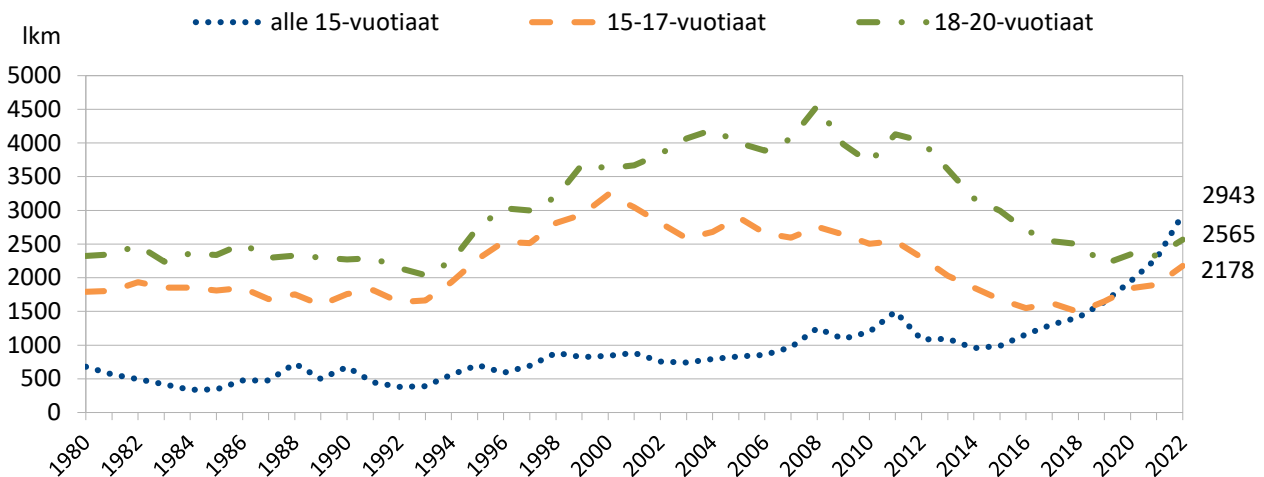
Toinen tässä raportissa hyödynnettävä rekisteriaineisto on Tilastokeskuksen FOLK-aineisto, jonka avulla on tutkittu vuosina 1986-2000 syntyneiden kohorttien rikollisuuden esiintyvyyttä (Pitkänen ym. 2022). Aivan viime vuosiin tutkimuksen tarkastelujakso ei ulotu, vaan pysähtyy vuoteen 2017. FOLK-aineiston kautta voi tunnistaa THL:n kohorttiaineistojen kanssa yhteensopivan kehityskulun, jonka mukaan tutkimuksen nuorimmat, vuoden 1994 jälkeen syntyneet ikäluokat ovat olleet verrattain harvoin epäiltyinä rikoksista. Sama havainto koski myös poliisin tietoon tulleita ja väkivaltarikoksiin liittyviä epäilyjä.

Edellä esitetyt tilasto- ja rekisteritiedot kuvaavat hyvin monenlaista rikollisuutta omaisuusrikoksista vahingontekoihin ja petoksista liikenneturvan vaarantamisiin. Nuorisoriikollisuuden kirjo on siten laaja ja on aivan mahdollista, että eri rikollisuuden muodot kehittyvät ajassa eri tavoin. Esimerkiksi nuorten tekemä seksuaali- ja muu väkivaltarikollisuus voivat kehittyä samaan aikaan eri suuntiin. Seuraavassa keskitymmekin tämän raportin kannalta olennaisimpiin rikoslajeihin eli nuorten ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksiin¹ sekä niitä koskeviin trenditietoihin.

Alla olevasta kuvaajasta (kuvio 3) on nähtävissä, miten pahoinpitelyistä ja ryöstöistä epäiltyjen alle 21-vuotiaiden nuorten määrät ovat kehittyneet 1980-lähtien aina vuoteen 2022 saakka (ks. myös Haapakangas & Kaakinen 2023). Näin pitkän aikavälin tarkastelu ja siinä esille tulevat muutokset selittyvät todennäköisesti joiltakin osin nuorten toiminnasta riippumattomista tekijöistä, kuten syntymäkohorttien koolla,

¹ On syytä muistaa, että poliisi kirjaa ryöstöt ja pahoinpitelyt rikoslain mukaan, eikä tämä luokittelu välttämättä vastaa ihmisten arkikäsityksiä. Näin ollen poliisin tietoon tulleen ja kokonaisrikollisuuden tarkastelu ei tässäkään mielessä ole yhteismitallista. Rikoslaisissa ryöstöt, varkaudet ja näpistykset on erotettu toisistaan. Ryöstörikoksiin tulee sisältyä joko väkivaltaa tai sen uhkaa. Näin on mahdollista ja kenties tyypillisistäkin, että samoissa tapauksissa täyttyy sekä ryöstö- että pahoinpitelyrikosten tunnusmerkistöt. Pelkät pahoinpitelyrikokset sisältävät laajan joukon väkivallan tekoja. Lievät pahoinpitelyt voivat olla tönimisiä tai päin sylkemistä, kun taas törkeät tekomuodot pitävät sisällään hyvin vakavaa väkivaltaa, joka aiheuttaa vaikeita ruumiinvammoja ja joiden aikana saatetaan käyttää erilaisia aseita. Ryöstörikoksissa ei ole lievää tekemuotoa, vaan vähemmän vakaviksi katsotut teot saatetaan kirjata esimerkiksi näpistyksiksi tai lieviksi pahoinpitelyiksi (ks. Heiskanen 2024, 19).

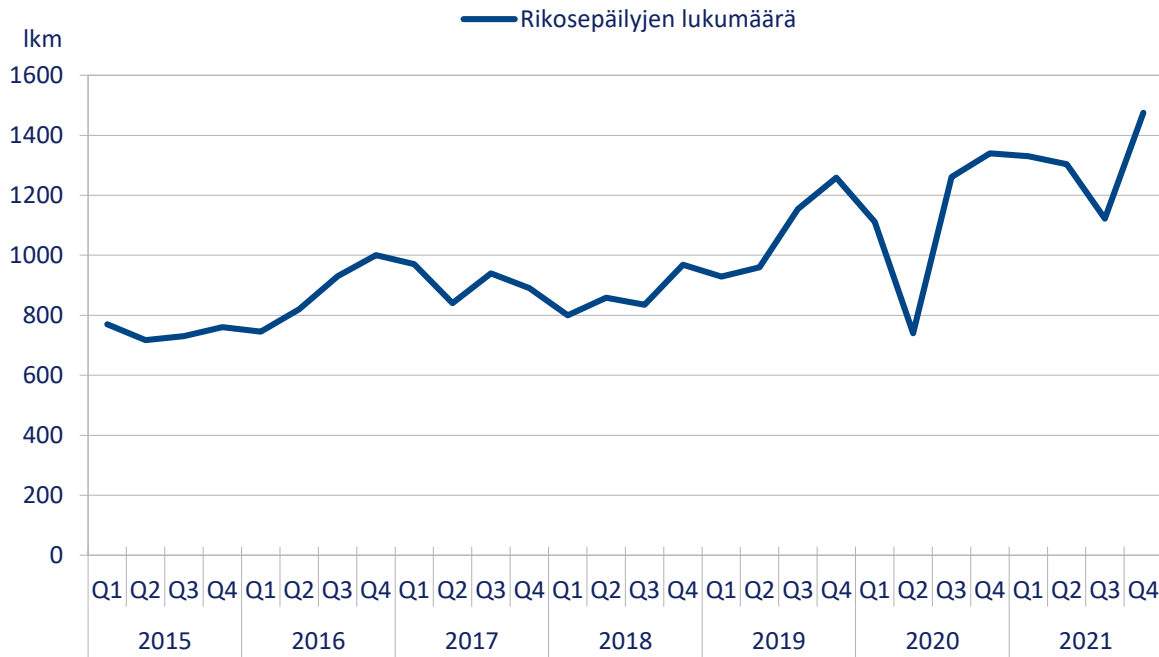
lainsäädännöllisillä ja poliisitoimintaan liittyvillä muutoksilla tai ympäröivien yhteisöjen ja ammatillisten instituutioiden ilmoitusherkkyiden vaihteluilla. Yksinomaan kuvion 3 esittämää tilastoa katsomalla voi kuitenkin tulkita, että väkivalta- ja ryöstörikollisuuden laskua ei ollut nähtävissä Suomessa vielä 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa. Pikemminkin päinvastoin, ainakin ryöstö- ja väkivaltarikollisuus näyttää tehtyjen rikosilmoitusten valossa lisääntyneen ja pysytelleen verrattain korkealla tasolla 1990-luvun puolivälistä aina vuoteen 2010 saakka. Tuon jälkeen lasku on ollut melko jyrkkää erityisesti 15-20-vuotiaiden osalta ja vuonna 2015 rikosilmoituksia kirjattiin varsin vähän ja karkeasti ottaen saman verran kuin 1980-luvulla.

Kuvio 3: Selvitettyihin ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksiin epäiltyjen lukumäärä valtakunnallisesti ikäryhmittäin 1980-2022. Lähde: Tilastokeskus.

Vuoden 2015 jälkeen ja erityisesti aivan viime vuosina varsinkin alle 15-vuotiaiden nuorten ryöstöjä ja väkivaltaa koskevien rikosepäilyjen määrä on kasvanut voimakkaasti. Myös tätä vanhempien nuorten ja nuorten aikuisten rikosepäilyt ovat lisääntyneet jonkin verran, lähinnä vuosien 2017 ja 2018 jälkeen. Alle 15-vuotiaiden osalta epäilyjä on historiallisessakin tarkastelussa poikkeuksellisen paljon, mutta yli 15-vuotiaiden nuorten osalta on vielä reilusti matkaa tasolle, joka saavutettiin 2000-luvun alkupuolella.

Mikäli tarkastellaan ajanjaksoa vuoden 2015 jälkeen hieman tarkemmin kaikkien alaikäisten rikosepäilyjen osalta, voidaan havaita samankaltaista nousua pahoinpitelyrikoksia koskevissa epäilyissä (Danielsson 2022). Samalla kuviosta 4 voi tehdä havaintoja vuosineljänneksen vaihtelusta, joka on pääosin varsin vähäistä. Väkivaltarikollisuutta koskevat rikosepäilyt kääntyivät loivalle kasvu-uralle vuoden 2019 kesän aikana. Selvän poikkeuksen tästä tekee vuoden 2020 toinen vuosineljännes, jolloin rikosepäilyjä kirjattiin huomattavasti ympäröiviä ajanjaksoja vähemmän. Tämä selittyy tuon ajanjakson ankarilla koronarajoituksilla ja sillä, että julkisissa tiloissa liikuttiin ja kokoontuttiin huomattavasti tavallista vähemmän.

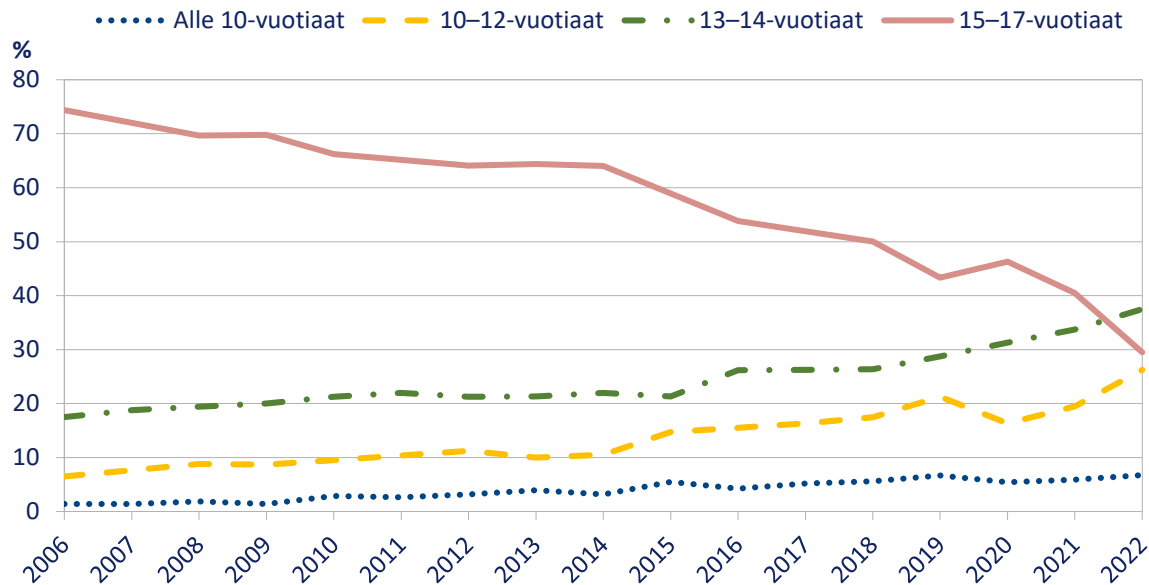

Kuvio 4: Alaikäisten väkivaltarikoksia koskevien rikosepäilyjen määrät vuosineljänneksittäin 2015-2021. Lähde: Poliisin tulostietojärjestelmä (Danielsson 2022).²

Kuvion 3 perusteella on syytä kiinnittää huomiota ajallisen tarkastelun lisäksi alle 15-vuotiaiden hienojakoisempaan erittelyyn. Kuviosta 5 voi nähdä tarkemmin, missä alle 15-vuotiaiden ikäryhmissä poliisin tietoon tulleet pahoinpitelyt ovat kasvanut eniten (ks. myös Haapakangas & Kaakinen 2023). Kuvio kertoo tällä kertaa selvitetystä rikoksista, ei rikosepäilyistä. Ajallisessa tarkastelussa onkin syytä huomata, että rikos kirjataan tilastoihin selvitysvuoden ei tapahtumavuoden mukaan. Alle 18-vuotiaiden osalta epäiltyjen pahoinpitelyjen ja ryöstöjen käsittelyajat poliisissa ovat olleet vuosina 2020-2022 keskimäärin noin puoli vuotta

(https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_rpk/statfin_rpk_pxt_13g1.px/table/tableViewLayout1/.)

² Kuvion osoittamat rikosepäilyjen lukumäärät eivät ole täydellisen tarkkoja, sillä käytössämme ei ollut alkuperäisaineistoa. Kuvio on piirretty mahdollisimman suurella tarkkuudella hyödyntäen Danielssonin (2022) esittämiä tilastoja.

Kuvio 5: Ikäluokan osuus alle 19-vuotiaiden tekemistä selvitetystä pahoinpitelystä vuosina 2006-2022. Lähde: Tilastokeskus.³

Joka tapauksessa kuviosta 5 voi havaita, että poliisin tietoon tulleen rikollisuuden kasvu näyttää selittyvän pääosin 10-14-vuotiailla. Alle 10-vuotiaiden pahoinpitelyjä on päätynyt oikeusjärjestelmän käsiteltäväksi vähän, mutta ikäryhmän suhteellinen merkitys on ollut lievässä kasvussa pitkin 2000-lukua. Merkittävin muutos alaikäisten osalta näyttäisi kuitenkin koskevan 15 vuotta täyttäneitä, joiden rikokset muodostivat 2000-luvun alussa ylivoimaisen enemmistön poliisin tietoon tulleista pahoinpitelyrikoksista. Tilanne on kuitenkin muuttunut tultaessa 2020-luvulle siten, että vain noin kolmasosa alaikäisten selvitetystä pahoinpitelystä kirjataan vanhimmalle ikäryhmälle.

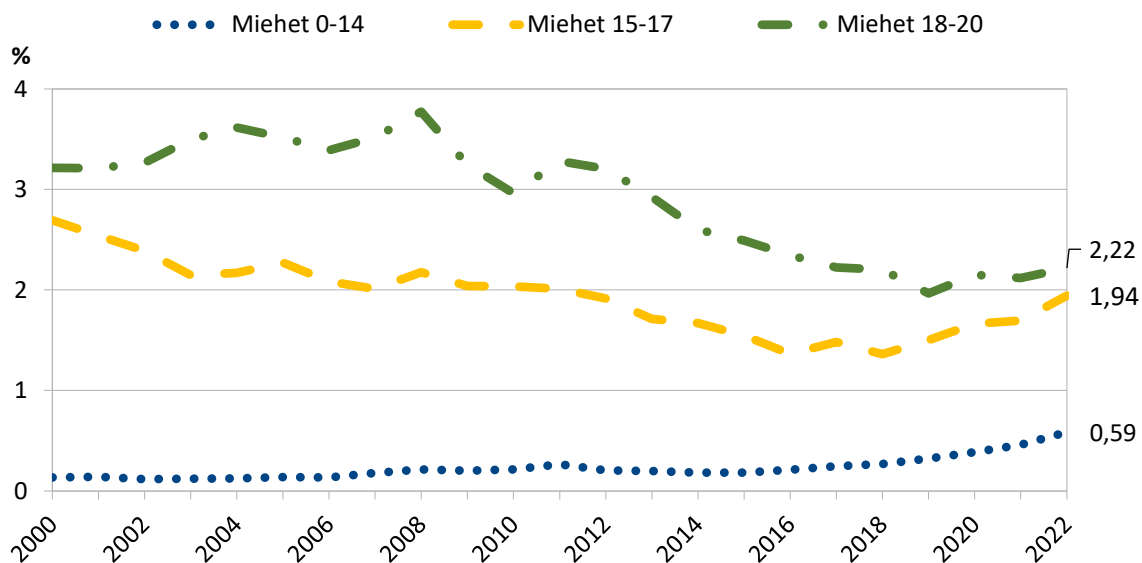
Edellä kuvattu muutos on merkittävä ja herättää monia kysymyksiä. Voi esimerkiksi kysyä, onko kyse kohorttivaikutusten sijaan ainoastaan nuorimpia ikäluokkia koskevasta kysymyksestä? Nyt nähtyjen tilastojen perusteella ei toisin sanoen voi tunnistaa joitakin tiettyjä syntymäkohortteja, jotka olisivat olleet muita useammin tekijöinä poliisin tietoon tulleissa pahoinpitelyrikoksissa. Näyttää ennemminkin siltä, että alle 15-vuotiaat ovat syntymävuodesta riippumatta olleet enenevässä määrin epäiltynä väkivallanteoista. Lieneekin syytä etsiä pelkän väkivaltarikollisuuden kasvun sijaan myös muita selityksiä sille, miksi alle 15-vuotiaiden osuus on korostunut enenevässä määrin vuoden 2015 jälkeen. Perinteinen kriminologinen selitys liittyy ilmoitusherkyyden muutoksiin. On mahdollista, että alle 15-vuotiaiden nuorten tekemään väkivaltaan suhtaudutaan aiempaa vakavammin ja siitä raportoidaan myös poliisille. Tätä näkemystä on perusteltu esimerkiksi vuoden 2015 Lastensuojelulain muutoksella, joka lisäsi koulujen ilmoitusvelvollisuuksia vakavista väkivaltatapauksista (ks. tarkemmin aiheesta, Danielsson 2022). Kenties toleranssi lasten ja nuorten väkivaltarikollisuutta kohtaan on vähentynyt. Tätä voinee lähtökohtaisesti pitää hyvänä asiana. Toinen, hieman samankaltainen selitys liittyy poliisitoiminnan mahdolliseen tehostumiseen. Pieniä viitteitä tästä voi löytää Nuorisoriikollisuuskyselyistä, joiden mukaan nuorten tekemät rikokset ovat tulleet enenevässä määrin poliisin tietoon (ks. luku Kokonaisrikollisuus).

³ Kuvion osoittamat suhteelliset osuudet eivät ole täydellisen tarkkoja, sillä käytössämme ei ollut alkuperäisaineistoa. Kuvio on piirretty mahdollisimman suurella tarkkuudella hyödyntäen Haapakankaan ja Kaakisen (2023) esittämiä tilastoja.

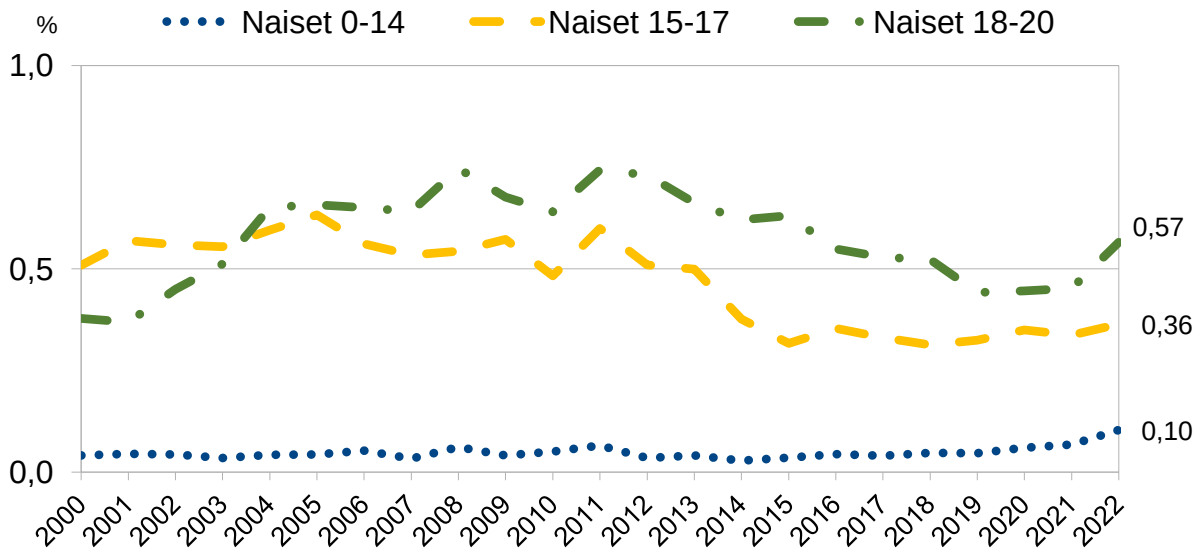
Edellisistä selityksistä huolimatta on todennäköistä, että nuorten ja erityisesti alle 15-vuotiaiden ryöstö- ja väkivaltarikollisuus on myös tosiasiallisesti lisääntynyt ainakin jonkin verran. Asiaan on kuitenkin syytä suhtautua maltillisesti. Myös kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa on paljon viitteitä siitä, että aiempina vuosikymmeninä havaittu *crime drop* -ilmiö olisi taittumassa ja kenties kääntymässä jopa lisääntyväksi nuorisoriikollisuudeksi (esim. Frøyland ym. 2020) – ainakin poliisin tietoon tulleen rikollisuuden osalta. Suomessa nuorisoriikollisuuden taso kävi 2010-luvun alkupuolella kovin alhaisella ja kenties jo lattiaa laahaavalla tasolla. Ehkä ei ollut enää muuta suuntaa kuin ylöspäin. Joka tapauksessa kyse on ylikansallisesta ilmiöstä ja oletettavasti jälkiteollisissa maissa tapahtuneista rakenteellisista ja kulttuurisiin syvävirtauksiin liittyvistä muutoksista, joita aikalaisten on vaikea tunnistaa.

Tarkastelu taustamuuttujien mukaan: sukupuoli ja syntyperä

Seuraavassa siirrymme pelkistä ikään perustuvista tarkasteluista sukupuolen ja syntyperän merkitysten analysointiin poliisin tietoon tullessa rikollisuudessa. On hyvin tiedossa, että rikollisuus ja erityisesti ryöstö- ja väkivaltarikollisuus ovat sukupuolittuneita ilmiöitä. Sukupuolidikotomia hyödyntävistä analyyseistä tiedämme, että pojat syyllistyvät tyttöjä useammin ryöstö- ja väkivaltarikoksiin ja joutuvat todennäköisemmin myös niiden uhreiksi. Tämä on ollut tilanne ainakin poliisin tietoon tulleen rikollisuuden osalta pitkin 2000-lukua myös Suomessa. Tuorein trenditieto osoittaa, että viimeisten vuosien aikana sekä poikien että tyttöjen ryöstö- ja väkivaltarikollisuutta on tullut enenevässä määrin poliisin tietoon noin vuosikymmenen kestäneen laskevan trendin jälkeen (kuviot 6 ja 7). Näin ollen jo edellä raportoitua nousua poliisin tietoon tullessa ryöstö- ja pahoinpitelyrikollisuudessa selittävät sekä poikien että tyttöjen teot.

Kuvio 6: Ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksista epäillyt pojat ja miehet suhteutettuna väestön kokoon ikäryhmittäin. Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 7: Ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksista epäillyt tytöt ja naiset suhteutettuna väestön kokoon ikäryhmittäin. Lähde: Tilastokeskus.

Sukupuolen merkitysten ohella on ollut jo pitkään tiedossa, että ulkomaalaistaustaiset nuoret ovat epäiltyinä ryöstö- ja väkivaltarikoksista ja joutuvat niiden uhreiksi muita nuoria useammin. Ulkomaalaistausta on Tilastokeskuksen käyttämä luokitus, jolla tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat itse tai joiden vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla. Kaikki muut henkilöt luokitellaan suomalaistaustaisiksi. Ulkomaalaistausta ei itsessään selitä rikollisuutta, vaan taustalla on monia muita tekijöitä. Keskeinen selittävä tekijä on ikä. Nuoruusvuodet ovat rikosaktiivista aikaa ja ulkomaalaistaustainen väestö on muuta Suomen väestöä huomattavasti nuorempaa (Lehti ym. 2014). Toinen selitys liittyy sosioekonomiseen eriarvoisuuteen. Rikokset kasautuvat tyypillisesti alimpiin tuloluokkiin ja matalimman koulutustason asuinalueille. Ulkomaalaistaustainen väestö on keskimäärin muuta väestöä heikommassa asemassa (emt). Näiden lisäksi ulkomaalaistaustaisten nuorten rikollisuutta on selitetty hauraammilla perhesuhteilla, syrjinnällä ja tekijä-uhri -asemien päällekkäisyydellä (esim. Honkatukia & Suurpää 2007; Kivijärvi 2017; Tolonen 2018) sekä valikoivalla poliisikontrollilla (Keskinen ym. 2018). Edellä kuvatun kaltaisia havaintoja on tehty laajasti myös Suomen ulkopuolella, joskin joissakin maissa (esim. Yhdysvallat) ulkomaalaistaustaisen väestön rikosaktiivisuus on ollut myös muuta väestöä vähäisempää.

Suomessa tilanne on joka tapauksessa se, että erityisesti ulkomailla syntyneiden nuorten poliisin tietoon tullut ryöstö- ja pahoinpitelyrikollisuus on ollut väestöryhmän kokoon nähden muita nuorisoryhmiä tyypillisempää koko 2000-luvun ajan. Samalla trenditiedosta on nähtävissä, että erot ulkomailla syntyneiden ja muiden nuorten välillä kaventuivat huomattavasti vuodesta 2005 lähtien. Karkeasti ottaen vuoden 2015 jälkeen tilanne on pysynyt tältä osin varsin vakaana. Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten nuorten ja suomalaistaustaisten nuorten väliset erot poliisin tietoon tullessa ryöstö- ja väkivaltarikollisuudessa ovat pitkin 2000-lukua olleet varsin pienet.

Tarkasteltaessa erityisesti tyttöjen ryöstö- ja pahoinpitelyrikollisuutta voi huomata hieman voimakkaampia heilahteluja vakaiden trendien sijaan. Tätä saattaa selittää rikoksista kiinni jääneiden tyttöjen selvästi pienemmät määrät. Näin ollen jo yksittäisetkin rikosryppäät voivat heilauttaa tilastoissa näkyviä jakaumia. Tyttöjen osalta aivan viime vuosien kehitys näyttää siltä, että ulkomailla syntyneiden nuorten suhteellinen osuus tyttöjen ryöstö- ja pahoinpitelyrikollisuudesta olisi kasvanut. Vastaavaa havaintoa ei voi tehdä poikien osalta.

Lopulta olennaista syntyperän mukaisessa tarkastelussa on välttää leimaamista. Ensinnäkin on niin, että syntyperästä riippumatta epäiltyjä on marginaalisen pieni vähemmistö. Toisekseen on aivan olennaista huomata, että nyt avatuissa tilastoissa ei ole voitu huomioida esimerkiksi nuorten sosioekonomisten taustojen tai syrjinnän merkityksiä. Mikäli nämä tekijät kyettäisiin vakioimaan tilastollisin menetelmin, olisivat syntyperään liittyvät erot todennäköisesti huomattavasti pienempiä tai jopa olemattomia.

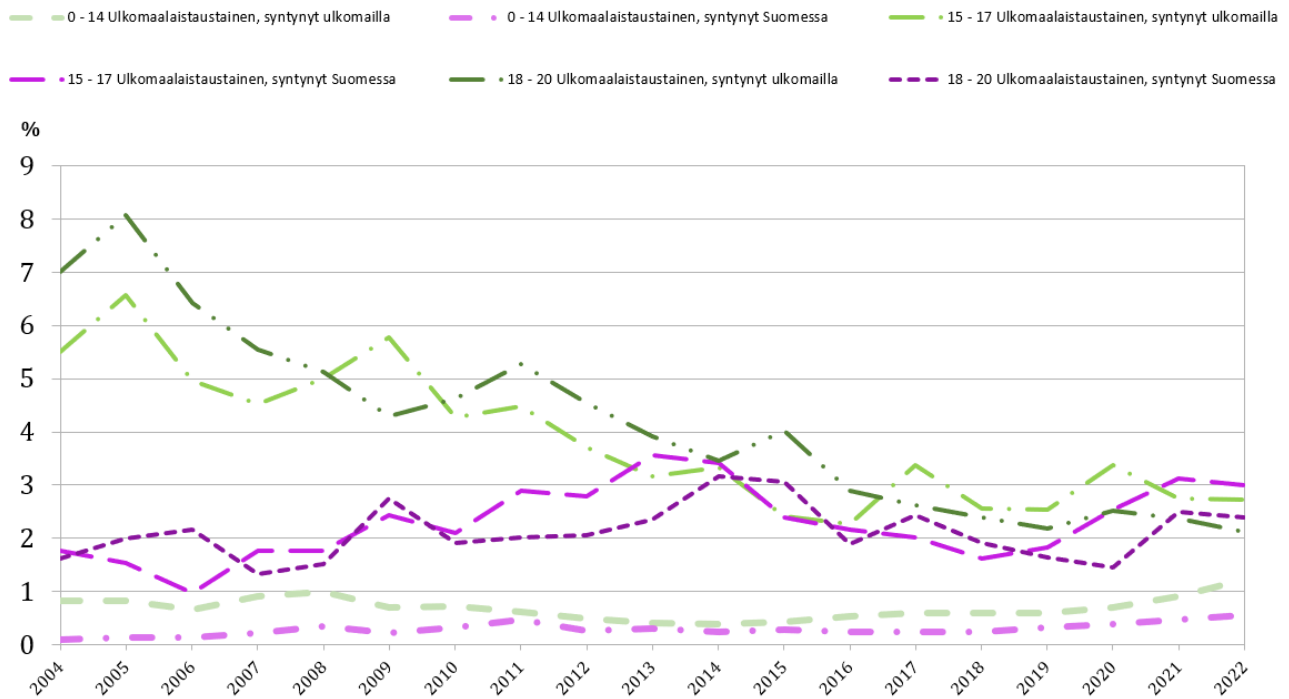
Tilastokeskuksen kokoamiin tietoihin nojaten on mahdollista tarkastella myös ryöstö- ja pahoinpitelyrikosten uhreiksi päätymistä. On tyypillistä, että tekijä- ja uhrikokemukset kasautuvat samoille ja heikoissa asemissa oleville väestöryhmille. Tässä tapauksessa ilmiö on havaittavissa syntyperän osalta. Sukupuolesta riippumatta ulkomaalaistaustaiset nuoret, erityisesti ulkomailla syntyneet, joutuvat suomalaistaustaisia todennäköisemmin poliisin tietoon tulneiden ryöstöjen ja pahoinpitelyjen uhreiksi.

Ainakin poliisin tietoon tulleen rikollisuuden perusteella näyttää siis siltä, että ulkomailla syntyneet nuoret ovat muita suuremmassa riskissä tehdä ryöstö- ja väkivaltarikoksia sekä joutua niiden uhreiksi. Kyse on siis niin sanotusta ensimmäisestä polvesta (ks. esim. Haikkola & Martikainen 2010). Samansuuntaisia havaintoja on tehty Suomessa aiemminkin ja myös kyselytutkimuksiin perustuen (esim. Kivijärvi 2017). Suomea vanhemmissa eurooppalaisissa maahanmuuttomaissa on tehty toisenlaisiakin havaintoja, joiden mukaan erityisesti ”toinen polvi” eli maahan muuttaneiden ihmisten jälkeläiset olisivat muita alttiimpia tekemään rikoksia ja joutumaan niiden uhreiksi (esim. Svensson & Oberwittler 2021). Toisen polven tilannetta on kansainvälisessä kirjallisuudessa selitetty yhtäältä elämällä kahtalaisten odotusten ristipaineissa ja toisaalta yhtäaikaista kulttuurisella inklusiolla ja rakenteellisella eksklusiolla (esim. Young 1999). Jälkimmäinen selitys tarkoittaa sitä, että Suomessa kasvaneet nuoret olisivat omaksuneet vahvasti ”läntiset” normit menestyksestä ja materiaallisen hyvinvoinnin tavoittelusta sekä odottavat yhtäläisiä mahdollisuuksia tämänkaltaisen menestyksen tavoitteluun. Samanaikaisesti heidän tosiasialliset mahdollisuutensa lunastaa odotukset ovat valtaväestöä heikommalla syrjinnällä ja sosioekonomisten eriarvoisuuksien vuoksi. Tällainen odotusten ja mahdollisuuksien välinen ristiriita olisi omiaan tuottamaan arvostuksen etsimistä myös rikollisen toiminnan kautta.

Modernin Suomen verrattain lyhyen maahanmuuttohistorian ja pienehköjen populaatioiden valossa kovin järeitä tulkintoja maahanmuuttosukupolvien tilanteesta ei ole syytä tehdä. Mikäli ulkomaalaistaustaisten nuorten rikollisuutta tarkastellaan kokonaisuudessaan, voi huomata, että heidän tekemä ryöstö- ja väkivaltarikollisuus on lisääntynyt jossain määrin, mutta ulkomaalaistaustaisen väestön kasvuun suhteutettuna lisääntyminen on oikeastaan odotettua. Tuoreen Tilastokeskuksen analyysin mukaan näyttää jopa siltä, että ulkomaalaistaustaiset nuoret ovat paikoin tehneet hieman vähemmän väkivaltarikoksia kuin aiempina vuosina, mikäli otetaan huomioon kategoriaan luettavien nuorten kasvaneet määrät (Haapakangas 2023). Toisin sanoen poliisin tietoon tulleen rikollisuuden tarkastelu osoittaa, että viimeisinä vuosina nähty kasvua nuorten ilmi tullessa ryöstö- ja väkivaltarikollisuudessa on vaikea selittää syntyperään liittyvillä seikoilla.

Samankaltaisen havainnon voi tehdä eroteltaessa nuoria tarkemmin syntyperän ja ikäluokkien mukaan (kuviot 8). Ei ole tunnistettavissa yksittäistä syntyperän ja iän määrittämää ryhmää, jonka kautta kasvua poliisin tietoon tullessa ryöstö- ja pahoinpitelyrikollisuudessa voisi selittää. Kuvion 8 tarkastelu avaa kuitenkin kiinnostavan vertailun aiemmin esittämiimme tuloksiin eri maahanmuuttosukupolvien rikollisuudesta Suomessa. Ulkomailla syntyneiden nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuutta tulee Suomessa syntyneitä ulkomaalaistaustaisia nuoria selvästi enemmän poliisin tietoon väestöryhmien kokoihin suhteutettuna. Kuvion 8 valossa havainto näyttäisi viimeisimpien vuosien osalta koskevan ainoastaan alle 15-vuotiaita nuoria. Tätä vanhempien nuorten (15-20-vuotiaat) osalta poliisin tietoon on tullut jopa hieman enemmän Suomessa syntyneiden, niin sanotun toisen polven nuorten väkivaltarikollisuutta (ks. myös Heiskanen 2024,

10). Tilanne on muuttunut nykyisenkaltaiseksi viimeisen kymmenen vuoden aikana johtuen lähinnä siitä, että ulkomailla syntyneiden nuorten väkivaltarikollisuus on suhteellisesti vähäisempää kuin 2000-luvulla. On todennäköistä, että lapsuusvuosien ja lapsuuden kotien piireistä irtautumisen jälkeen ulkomaalaistaustaiset nuoret alkavat viettämään yhteistä arkea syntymämaista ja maahanmuuttosukupolvista riippumatta (vrt. Haikkola 2012; Kivijärvi 2015). Lopulta on huomautettava, että maahanmuuttosukupolvien tutkimuksen näkökulmasta kahtiajako Suomessa ja ulkomailla syntyneisiin on varsin karkea (vrt. Haikkola & Martikainen 2010). Ulkomailla syntyneiksi ja näin ollen ensimmäiseen polveen kuuluvaksi lasketaan tässä jaottelussa myös ne, jotka ovat muuttaneet Suomeen varhaisessa lapsuudessaan ja käytännössä kasvaneet Suomessa.

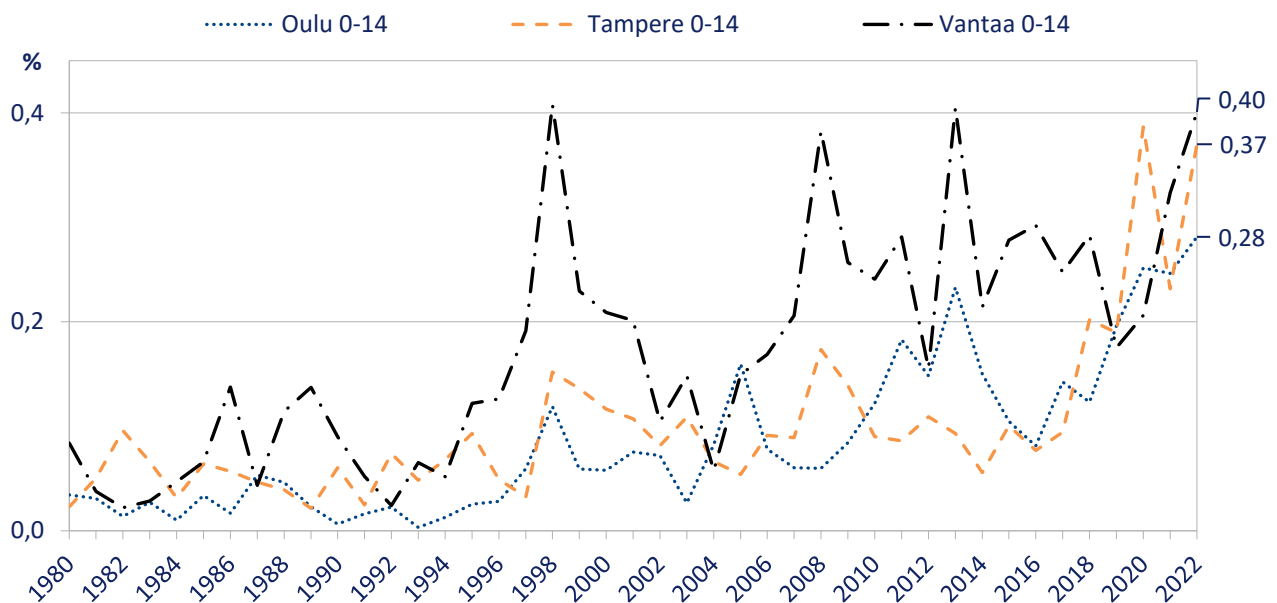

Kuvio 8: Suhteelliset osuudet ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksista epäillyistä iän ja syntyperän mukaan vuosina 2000-2022. Lähde: Tilastokeskus

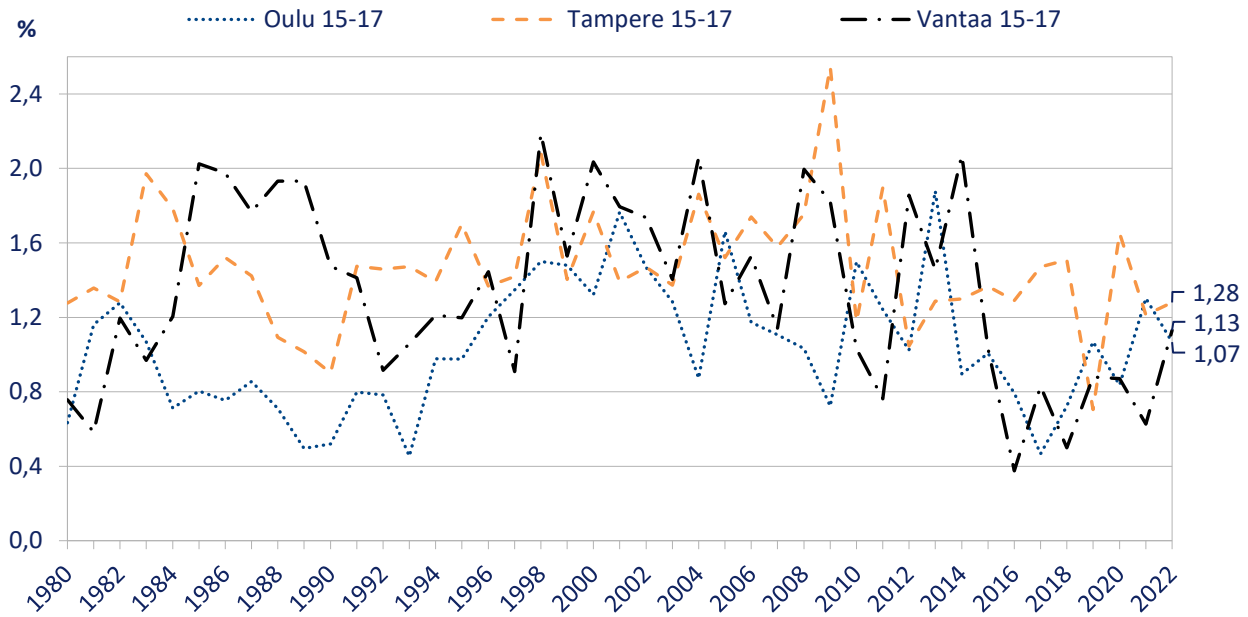
Paikalliset tarkastelut

Jo aiempien raporttien perusteella on ollut tiedossa, että viime vuosina nähtyä kasvua nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuudessa ei voi selittää ainoastaan pääkaupunkiseudun tai suurimpien kaupunkien tilanteiden muutoksilla. Esimerkiksi Helsingissä tällaista kasvua ei ole havaittu ja kyse on ollut ennemminkin muista suurista ja keskisuurista kaupungeista (Danielsson 2022; ks. myös Heiskanen 2024, 7).

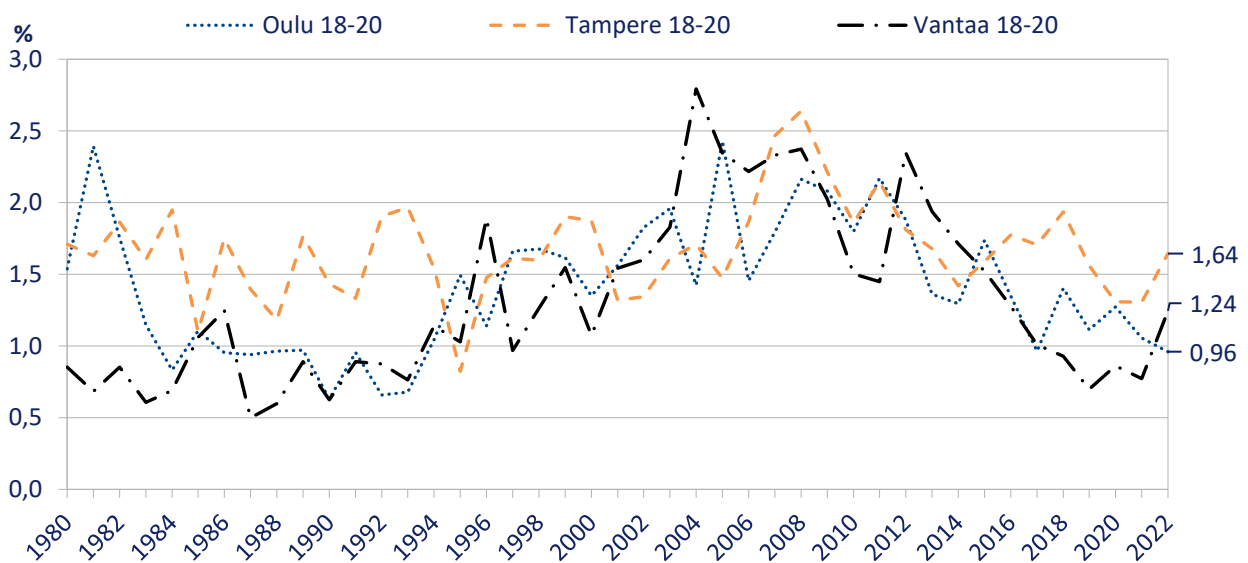
Tarkastelemme seuraavassa poliisin tietoon tullutta ryöstö- ja väkivaltarikollisuutta kolmessa hankekaupungissa: Oulussa, Tampereella ja Vantaalla. Rikos tilastoidaan sinne, missä se on tehty eikä esimerkiksi tekijöiden asuinkuntien mukaan. Näin osa esimerkiksi Vantaalle kirjatusta rikoksista on ulkopaikkakuntalaisten tekemiä. Alla esitettävissä kuvioissa (9, 10 ja 11) on varsin pitkä seurantajakso (1980-2022). Tämän takia on syytä muistaa mahdolliset muutkin havaittuja muutoksia selittävät tekijät, kuin nuorten rikosaktiivisuus. Taustalla voi tässäkin kohden olla lainsäädännöllisiä ja esimerkiksi poliisitoimintaan liittyviä muutoksia.

Kuvio 9: Selvitettyihin ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksiin epäillyt väestöosan kokoon suhteutettuna paikkakunnittain 1980-2022, alle 15-vuotiaat. Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 10: Selvitettyihin ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksiin epäillyt väestönsosan kokoon suhteutettuna paikkakunnittain 1980-2022,15-17-vuotiaat. Lähde: Tilastokeskus.

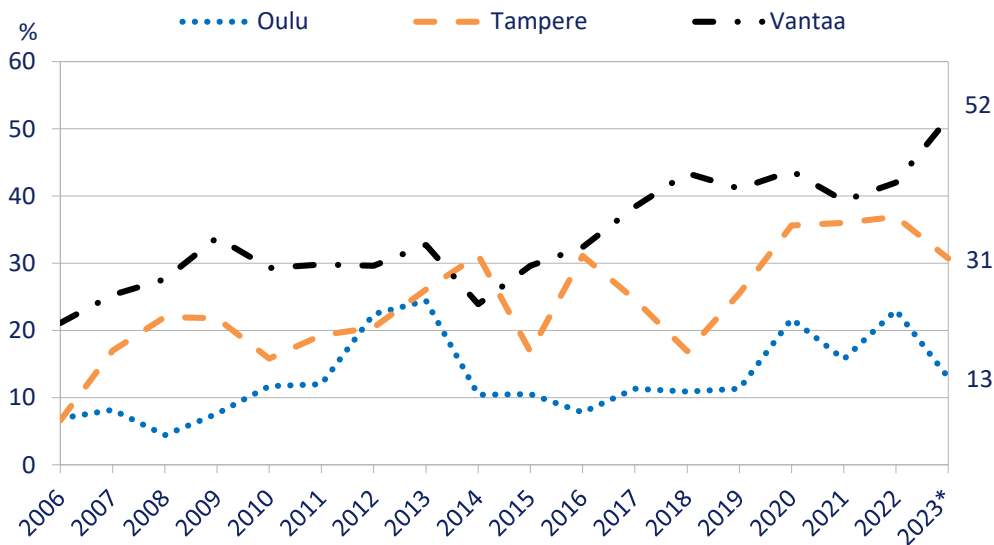
Kuvio 11: Selvitettyihin ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksiin epäillyt väestönsosan kokoon suhteutettuna paikkakunnittain 1980-2022,18-20-vuotiaat. Lähde: Tilastokeskus.

Oulun, Tampereen ja Vantaan trendit vaikuttavat odotetusti keskenään varsin samankaltaisilta ja samaan aikaan yhteneväsiltä valtakunnallisten trendien kanssa. Poliisin tietoon tulleet 15-20-vuotiaiden tekemät ryöstöt ja pahoinpitelyt vähenivät kaikissa kolmessa kaupungissa pitkin 2010-lukua, mutta lähestyttäessä 2020-lukua kehityskulku on päättynyt ainakin toistaiseksi. Eritoten 18-20-vuotiaiden osalta aivan hiljattain kasvua on ollut Tampereella ja Vantaalla mutta ei niinkään Oulussa. Hieman nuorempien, 15-17-vuotiaiden rikollisuuden kehitys viime vuosien osalta on tasaisempaa, joskin pientä trendinomaista nousua on nähtävissä kaikissa kaupungeissa.

Valtakunnallista tilannetta mukaillen tämän päivän nousevaa trendiä selittää kaikissa kaupungeissa alle 15-vuotiaiden poliisin tietoon tullut rikollisuus – vaikka se on vanhempiin ikäluokkiin verrattuna edelleen selvästi vähäisempää. Erityisesti Vantaan osalta tosin voi havaita aiempinakin vuosina jyrkkiä nousuja ja laskuja alle 15-vuotiaiden ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksissa. Vuonna 2022 havaittu verrattain korkea taso saavutettiin Vantaalla kertaalleen 1990-luvulla ja kahteen otteeseen 2000-luvun puolella. Oulussa ja Tampereella tuoreimpien lukujen kaltaista tilannetta ei näy aiempien vuosien tilastoissa.

Kokonaisuudessaan alle 15-vuotiaiden osalta tulevat vastaan samat vaillet varmoja vastauksia jäävät kysymykset kuin valtakunnallisessakin tarkastelussa. Missä määrin kyse on tosiasiallisesta ryöstö- ja pahoinpitelyrikosten lisääntymisestä ja missä määrin havaittua kasvua selittävät muut tekijät, kuten esimerkiksi muutokset ilmoitusherkkyudessa, lainsäädännössä tai vaikkapa koulujen toiminnassa? Valtakunnallisen tilanteen tapaan poliisin tietoon tulleen rikollisuuden kasvu alle 15-vuotiaiden osalta ei ole näkynyt johdonmukaisella tavalla kasvuna vanhempien nuorten rikollisuudessa myöhempinä vuosina. Tehtäessä kaupunkikohtaisia tulkintoja on lisäksi huomattava, että ikäryhmäkohtainen tarkastelu on altis jyrkillekin heilahteluille yksittäisten nuorisoryhmien rikosryppäiden seurauksena. Näin on erityisesti alle 15-vuotiaiden osalta, koska rikoksia kirjataan vähän. Yksittäisten vuosien heilahteluista ei siten ole syytä tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

Vaikka vertailussa mukana olevan kolmen kaupungin trendit näyttävät poliisin tietoon tulleen väkivaltarikollisuuden osalta pääpiirteittäin samankaltaisilta, tiedämme poliisin tilastojen perusteella, että pääkaupunkiseudun kaupunkien ja muiden suurempien suomalaisten kaupunkikeskusten välillä on eroja eritoten nuorten ryöstö- ja pahoinpitelyrikosten tapahtumapaikoissa. Esimerkiksi Vantaalla monet rikokset tapahtuvat joukkoliikenteen solmukohdissa ja asemien seuduilla, kun taas Oulussa ja Tampereella tämänkaltaista rikollisuutta keskittyy voimakkaammin kaupunkien keskustoihin (esim. Heiskanen 2024, 7).

Kuvio 12: Ulkomaalaistaustaisen osuus ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksista epäillyistä alle 18-vuotiaista Oulussa, Tampereella ja Vantaalla vuosina 2006-2023. Lähde: Tilastokeskus.

* Vuoden 2023 osalta tilastointia on tehty ainoastaan syyskuuhun asti.

Yllä kuviossa 12 on tarkasteltu ulkomaalaistaustaisten ja alle 18-vuotiaiden nuorten osuutta epäillyistä ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksista kolmen hankekaupungin alueella. Ulkomaalaistaustaiset ovat tässä sekä Suomen ulkopuolella syntyneitä että ulkomailta muuttaneiden vanhempien lapsia. Kuviosta voi havaita pitkäaikaisen trendin, jossa ryöstö- ja pahoinpitelyistä on ollut epäilyinä kasvava osuus ulkomaalaistaustaisia

nuoria. Näin on erityisesti Vantaalla ja jossain määrin Tampereella. Oulussa tilanne on ollut suhteellisen tasainen. Havainto on varsin odotettu, sillä ulkomaalaistaustaisten nuorten määrät ovat kasvaneet voimakkaasti kaikissa kolmessa kaupungissa pitkin 2000-lukua. Esimerkiksi Vantalla ulkomaalaistaustaisten nuorten osuus alle 18-vuotiaista oli alle kymmenen prosenttia vuonna 2006 ja vuonna 2022 jo yli 30 prosenttia. Tampereella vastaavat lukemat olivat karkealla tasolla viisi ja 13 sekä Oulussa kolme ja kuusi. (ks. tarkemmin, Haapakangas 2023.) Toisin sanoen paikallisenkin tason tilastot tekevät näkyväksi sitä, että viimeaikaista kasvua poliisin tietoon tullessa ryöstö- ja pahoinpitelyrikollisuudessa ei ole syytä selittää syntyperään liittyvillä tekijöillä.

Valtakunnallisten tilastojen tapaan myös kaupunkikohtaisista tilastoista voi nähdä, että ulkomaalaistaustaiset nuoret ovat kaiken kaikkiaan yliedustettuina väkivaltarikoksista epäiltyjen joukossa. Tilannetta voi selittää samoilla tekijöillä kuin valtakunnankin tasolla. Kyse on todennäköisesti sosioekonomisista eriarvoisuuksista, alueellisesta eriytymisestä, maahanmuuttotaustaisten vanhempien keskimäärin heikommista mahdollisuuksista tukea lapsiaan, syrjinnästä, valikoivasta viranomaiskontrollista ja tekijä-uhri -asemien päällekkäisyydestä.

Kokonaisrikollisuus

Tässä luvussa käsittelemme nuorisoriikollisuutta viranomaisnäkökulman sijaan pääosin nuorilta itseltään kysyttynä. Kyse on siis kriminologisin termein kokonaisrikollisuuden tarkastelusta. Kyselytieto antaa tarkemman kuvan varsinkin lievempien rikkomusten ja rikosten esiintyvyydestä väestötasolla. Esimerkiksi nuorten tekemistä ja toisiin nuoriin kohdistuvista lievista pahoinpitelyistä vain pieni osa tulee viranomaisten tietoon.

Tarkastelemme kokonaisrikollisuutta eri vuosikymmenillä sekä itse ilmoitettuina rikollisina tekoina että uhrikokemuksina. Molempien avulla voi hahmottaa nuorisoriikollisuuden esiintyvyyteen liittyviä trendejä. Suomessa on useita kyselyaineistoja, joita voi hyödyntää tällaisen tehtävän toteuttamisessa. Nuorisoriikollisuuskysely on laaja aihepiirin kyselytutkimus, johon vastaavat perusopetuksen yhdeksäsluokkalaisten nuoret. Kysely on toteutettu yhdeksän kertaa vuosina 1995-2020. Nuorisoriikollisuuskyselyssä tiedustellaan erilaisten rikollisten tekojen lisäksi uhrikokemuksista sekä tehtyjen rikosten uhreista ja niiden tulemisesta poliisin tietoon.

Nuorisoriikollisuuskyselyn ohella keskeinen aineistokokonaisuus on Kouluterveyskysely, johon on viime vuosina vastannut valtaosa perusopetuksen neljännen, viidennen, kahdeksannen ja yhdeksännen luokkien oppilaista sekä toisen asteen ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijoista. Kouluterveyskyselyä on tehty vuodesta 1996 lähtien ja pisimmät aikasarjat koskevat yläkouluikäisiä nuoria ja väkivaltaan tai sen uhkaan liittyviä kokemuksia. Tämänkaltaisista uhrikokemuksista on kysytty ensimmäisen kerran vuonna 2002. Lisäksi hyödynnämme joiltakin osin Lapsiuhritutkimuksen, Nuorisobarometrin ja Poliisibarometrin aineistoja.

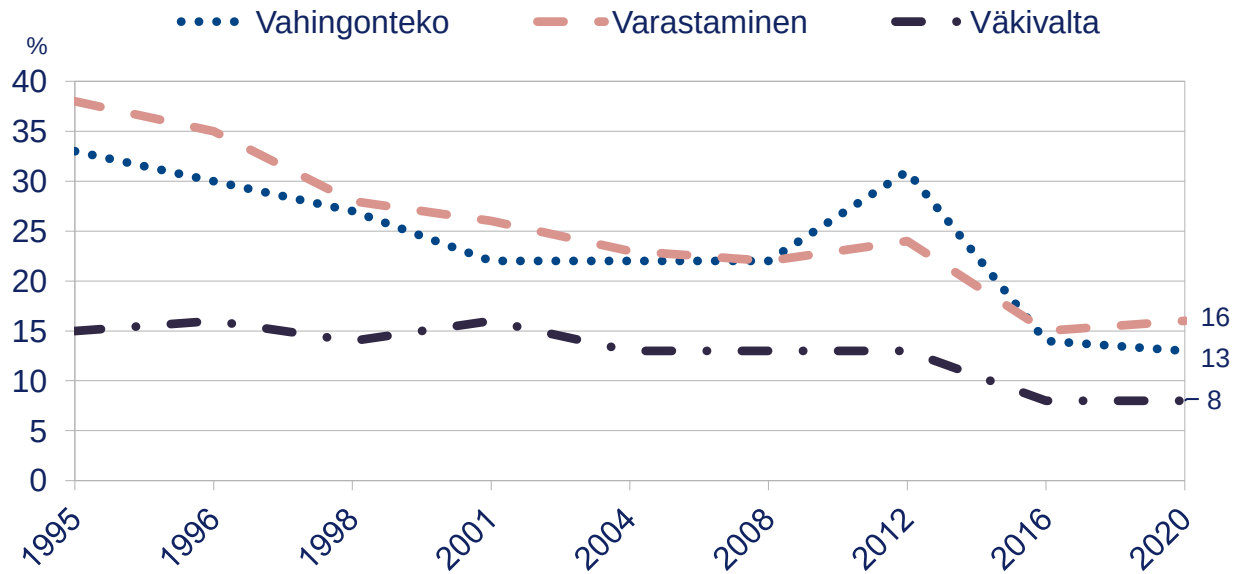
Keskeisenä puutteena kokonaisrikollisuustarkastelussa on alle 15-vuotiaita koskevan tiedon niukkuus. Kouluterveyskysely ja vuodesta 1988 lähtien varsin harvakseltaan toteutettu (neljä kertaa) Lapsiuhritutkimus ovat ainoa tietolähteet, joiden kautta kertyy aineistoa alle 15-vuotiaista. Kouluterveyskyselyn osalta ongelmana on se, että alakoulun 4. ja 5. luokkien oppilaista on tietoa ainoastaan vuodesta 2019 alkaen. Näin ollen kokonaisrikollisuutta kartoittavien aineistojen valossa on vaikea tehdä vankkoja tulkintoja siitä, miten poliisin tietoon tulleen ja alle 15-vuotiaiden ryöstö- ja pahoinpitelyrikosten viime vuosien kasvua voisi parhaiten selittää.

Valtakunnallinen tarkastelu

Nuorisoriikollisuuskysely on tällä hetkellä ainoa suhteellisen ajantasainen tietolähde nuorten itse ilmoittaman rikoskäyttäytymisen tarkastelussa⁴. Nuorisoriikollisuuskyselyjä on toteutettu vuosina 1995, 1996, 1998, 2001, 2004, 2008, 2012, 2016 ja 2020.⁵ Tuoreimpaan, vuonna 2020 toteutettuun kyselyyn vastasi 5 674 yhdeksännen luokan oppilasta 74 koulusta eri puolilla Suomea (Kaakinen & Näsi 2021b, 2). Nuorisoriikollisuuskyselyn aikasarjojen mukaan nuoret ovat syyllistyneet koko mittaushistorian ajan vähenevässä määrin vahingontekoihin, väkivaltaan ja varastamiseen. Esimerkiksi 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa väkivaltaan kertoi syyllistyneensä keskimäärin noin 15 prosenttia vastaajista osuuden jäätyä kahdeksaan prosenttiin vuosien 2016 ja 2020 kyselyissä (kuvio 13). Samalla voi kuitenkin todeta, että viimeisimpien kyselyvuosien (2016 ja 2020) välillä itse ilmoitetun nuorisoriikollisuuden lasku pysähtyi ainakin toistaiseksi.

⁴ Kouluterveyskyselyssä nuorten itse tekemistä rikoksista kysyttiin viimeksi vuonna 2015.

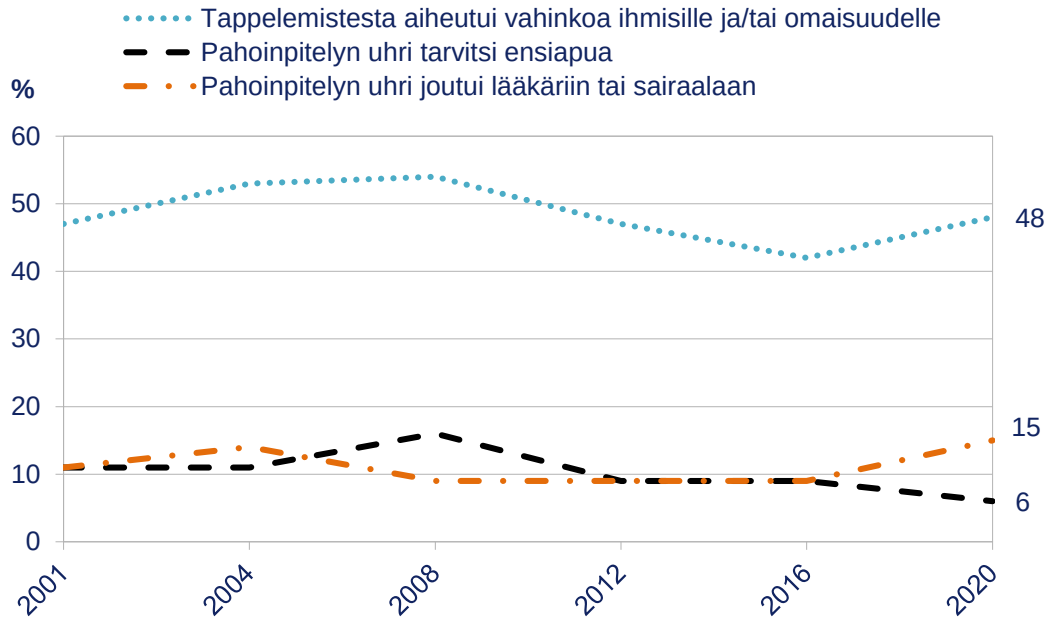
⁵ Seuraava Nuorisoriikollisuuskyselyn aineistoa kerätään parhaillaan tätä raporttia kirjoitettaessa keuhällä 2024.

Kuvio 13: Kuluneen vuoden aikana eri tekotyyppisiin osallistuneiden osuus nuorista vuosina 1995–2020. Lähde: Nuorisoriikollisuuskysely.

Toisin päin muotoiltuna Nuorisoriikollisuuskyselyyn nojaten voi todeta, että kokonaan rikoksista pidättyvien nuorten osuus on kasvanut pitkin kyselyhistoriaa ja muutos 1990-luvulta 2020-luvulle on tällä tavoin mitattuna ollut huomattavan myönteinen ja vahvistanut suomalaisesta näkökulmasta havaintoja nuorten *crime drop* -ilmiöstä. Vuoden 2020 kyselyssä 70 prosenttia nuorista raportoi, ettei ollut syylistynyt yhteenkään ehdotetuista rikoksista kuluneen vuoden aikana. Vastaava osuus vuonna 1995 oli 39 prosenttia. (Kaakinen & Näsi 2021b, 13.)

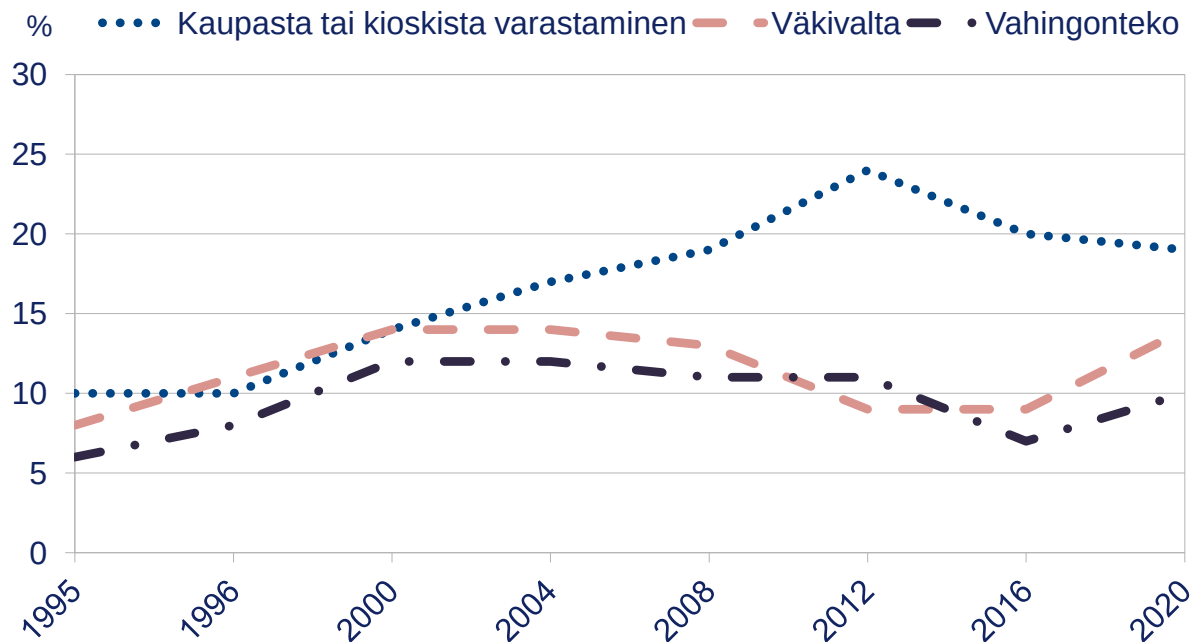
Edellä kuvattua tietoa vasten ei liene yllättävää, että myös varkaus- ja väkivaltarikollisuus näyttäisi vähentyneen Nuorisoriikollisuuskyselyjen valossa. Tämän päivän tilanteen näkökulmasta tätä tai edellä raportoituja tuloksia ei voi kuitenkaan pitää automaattisesti ajantasaisina. Ensinnäkin viimeisin kyselyaalto on jo neljän vuoden takaa. Toisekseen aineisto antaa aihetta pohtia mahdollista nuorten väkivaltarikollisuuden raaistumista. Yhtäältä aiempaa useampi ilmoitti vuoden 2020 kyselyssä, että pahoinpitelyn uhri on joutunut lääkäriin tai sairaalaan. Toisaalta pahoinpitelyn uhrit olivat tarvinneet aiempaa harvemmin ensiapua. (ks. kuvio 14). (Kaakinen & Näsi 2021b, 8.) Erot kyselyvuosien välillä ovat lopulta varsin pieniä.

Kuvio 14: Väkivallan seuraukset vuosina 2001-2020, suhteelliset osuudet viimeisimmistä tapauksista. Lähde: Nuorisorikollisuuskysely.

Nuorisorikollisuuskyselyn aineistoista voi saada vahvistusta ajatukselle, jonka mukaan nuorten väkivalta kohdistuu pääosin toisiin, usein heille tuttuihin nuoriin. Vuoden 2020 kyselyn mukaan (Kaakinen & Näsi 2021b, 8) nuorten tekemien pahoinpitelyjen uhri oli useimmiten tekijälle tuttu nuori (35 %). Toiseksi tyypillisintä oli tekijälle entuudestaan tuntemattoman nuoren pahoinpitelyt (17 %). Pahoinpitelyt kohdistuivat verrattain harvoin nuorelle tuttuun tai tuntemattomaan aikuiseen (7 %). Poikien pahoinpitelytapauksista 93 prosenttia oli kohdistunut toiseen poikaan. Tyttöjen pahoinpitelyistä 56 prosenttia kohdistui poikiin. Samansuuntaisia havaintoja voi tehdä 6. ja 9. luokkalaisille kohdennetusta Lapsiuhritutkimuksesta (Mielityinen ym. 2023, 29-30).

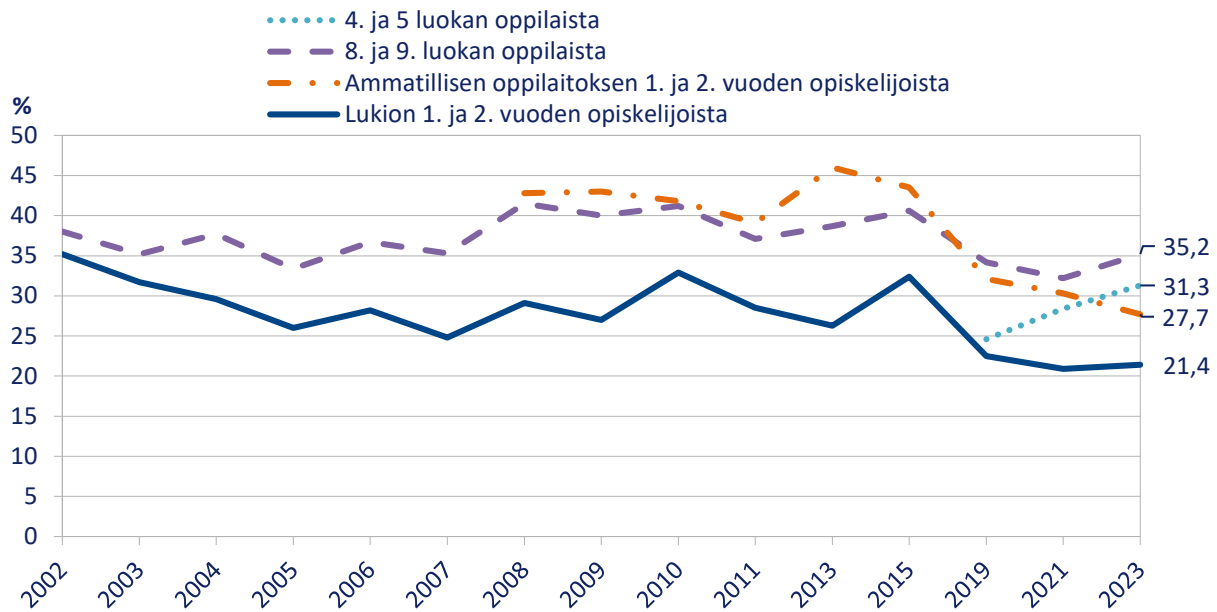
Olennainen nuorisorikollisuuden trendeihin liittyvä ja Nuorisorikollisuuskyselyistä saatavilla oleva tieto liittyy siihen, missä määrin nuorten tekemät rikokset ovat tulleet poliisin tietoon (Kaakinen & Näsi 2021b, 14). Tämänkaltaista tietoa auttaa analysoimaan sitä, missä määrin poliisitoiminnan tehokkuuteen tai ihmisten ilmoitusherkkyyteen liittyvät muutokset voivat selittää havaittuja muutoksia viranomaisten tietoon tulleessa rikollisuudessa. Nuorisorikollisuuskyselyn aikasarjojen perusteella näyttää siltä, että ainakin nuorten väkivalta ja näpistykset ovat tulleet aiempaa useammin poliisin tietoon lähestyttäessä 2020-lukua (kuviot 15). Tästä huolimatta edelleen varsin pieni osa nuorten rikoksista tulee poliisin tietoon ja näkyy virallisissa tilastoissa. Esimerkiksi nuorten tekemästä väkivallasta ilmi tuli vuonna 2020 noin seitsemäsosa (14 %).

Kuvio 15: Poliisin tietoon tulemisen yleisyys kiellettyihin ja rikollisiin tekoihin elämänsä aikana osallistuneiden keskuudessa vuosina 1995-2020. Lähde: Nuorisorikollisuuskysely.

Nuorten tekemien rikosten tulemista poliisin tietoon voi selittää monin eri tavoin. Vuoden 2022 Poliisibaronetrin (Vuorensyrjä ym. 2023, 108-112) perusteella voi päätellä, että ainakaan väestön alttius ilmoittaa rikoksista ei ole muuttunut minkään rikoslajin kohdalla merkittävästi 2000-luvun aikana. Nuorisorikollisuutta ei tässä kohden ole tosin tarkasteltu erikseen. Joka tapauksessa voi arvela, että Nuorisorikollisuuskyselyissä havaittu lievä kasvu nuorten rikosten poliisin tietoon tulemisessa selittyisi kansalaisten toiminnan sijaan muilla seikoilla, kuten esimerkiksi poliisin toiminnan tehostumisella, lakimuutoksilla tai vaikkapa koulujen lisääntyneellä ilmoitusherkkyydellä.

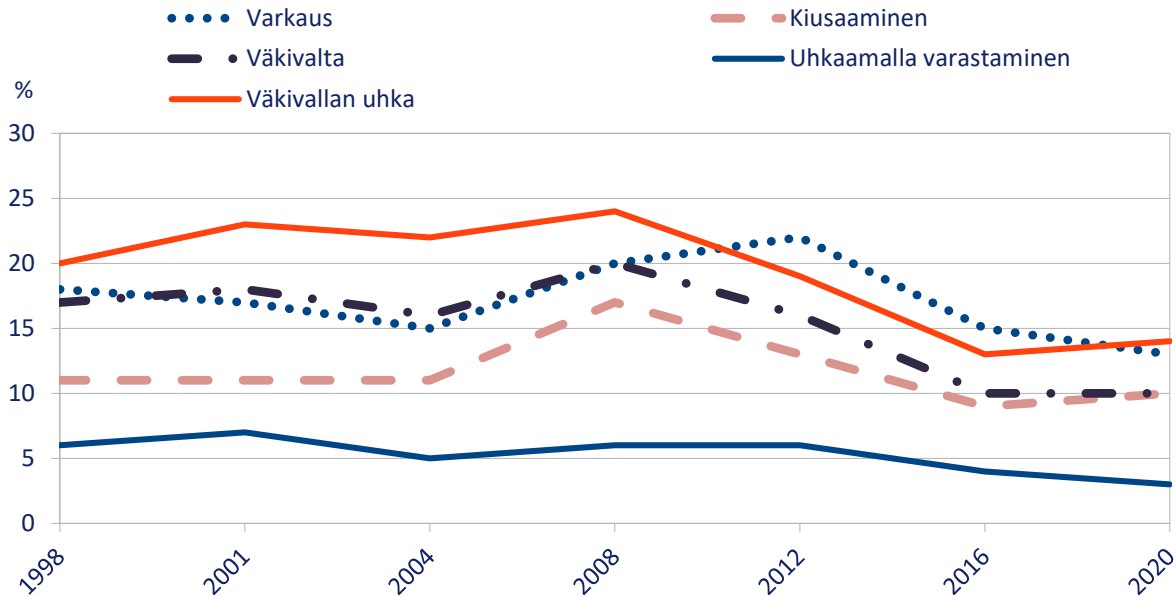
Itse ilmoitettujen rikollisten tekojen ohella kokonaisrikollisuuden trendejä voi hahmottaa uhritutkimusten kautta. Tämän raportin tarkoituksena varten keskeisin instrumentti uhrikokemusten tarkasteluun on Kouluterveyskysely, jonka kautta voi analysoida aikasarjoja "fyysisen uhan" kokemuksista vuosina 2002-2023. Käytännössä fyysinen uhka tarkoittaa useammasta kysymyksestä muodostettua yhdistelmämuuttujaa. Kouluterveyskyselyn vastaajilta kysytään, "onko sinulle viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehty seuraavia asioita: 1) Varastettu tai yritetty varastaa käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä, 2) Uhattu vahingoittaa fyysisesti, 3) Käyty fyysisesti kimppuusi kuten lyöty, potkittu, tai käytetty jotain asetta. Vastausvaihtoehtoina kaikkiin kysymyksiin on joko kyllä tai ei. Mikäli vastaaja on vastannut yhteenkin kolmesta kysymyksestä "kyllä", niin hänen katsotaan kokeneen fyysistä uhkaa.

Kuvio 16: Viimeisen vuoden aikana fyysistä uhkaa kokeneiden osuus vuosina 2002-2023. Lähde: Kouluterveyskysely.

Kouluterveyskyselyn mukaan fyysisen uhan kokemusten yleisyydessä on jossain määrin havaittavissa sama 2010-luvun *crime drop* kuin poliisin tietoon tullessa ryöstö- ja väkivaltarikollisuudessa sekä Nuorisoriikollisuuskyselyissä (kuvio 16). Fyysisen uhan kokemuksissa voi havaita kuitenkin iän ja oppiasteen mukaisia eroja. Eniten fyysistä uhkaa ovat kautta mittaushistorian kokeneet ammatillisissa oppilaitoksissa ja yläkouluissa opiskelevat vastaajat. Vuodesta 2013 lähtien kaikkien toisella asteella opiskelevien fyysisen uhan kokemukset ovat kuitenkin vähentyneet melko selvästi eikä samanlaista pudotusta ole havaittavissa nuoremmissa ikäluokissa. Aivan viimeisimmän, vuoden 2023 tulosten mukaan eniten fyysistä uhkaa kokevat yläkoululaisten jälkeen alakouluikäiset vastaajat. Vaikka alakouluikäisten osalta mittaushistoria on lyhyt, saattavat tulokset viitata siihen, että alle 15-vuotiaiden ryöstö- ja pahoinpitelyrikollisuus on tosiasiallisestikin lisääntynyt eikä viranomaistiedoissa näkyviä kehityskulkuja voi selittää yksinomaan kontrollitekijöillä tai ilmoitusherkkyksien muutoksilla.

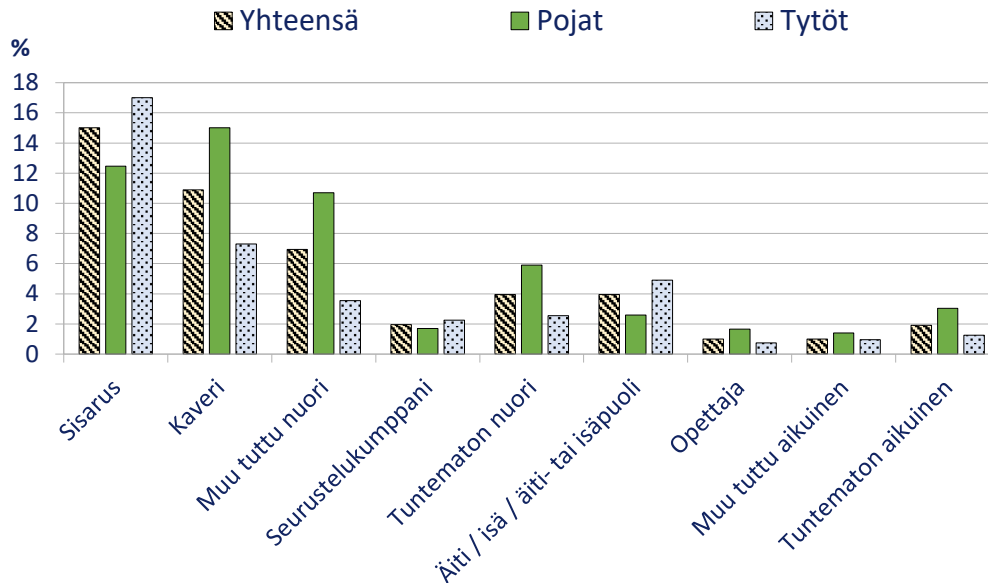
Uhrikokemuksista kysytään myös Nuorisoriikollisuuskyselyssä. Trendit vaikuttavat paljolti samankaltaisilta kuin Kouluterveyskyselyssä, mutta Nuorisoriikollisuuskyselyn avulla uhrikokemuksia voi analysoida hienojakoisemmin esimerkiksi kiusaamisen tai väkivaltaisten ryöstöjen uhriksi joutumisen näkökulmista (kuvio 17). Tarkastelu osoittaa, että uhrikokemukset ovat vähentyneet erityisesti 2010-luvun aikana. Viimeisimpien kyselyvuosien (2016-2020) osalta muutosta ei ole tapahtunut suuntaan tai toiseen (Kaakinen & Näsi 2021b, 17-18). Pääpiirteittäin kuva on siten yhteneväinen Kouluterveyskyselyn kanssa. Samalla on kuitenkin syytä pitää mielessä, että Nuorisoriikollisuuskyselyyn vastaavat vain peruskoulun yhdeksännen luokan oppilaat.

Kuvio 17: Kuluneen vuoden aikana uhrikokemuksen kokeneiden osuus nuorista vuosina 1998–2020. Lähde: Nuorisoriikollisuuskysely.

Uhrikokemuksia on mahdollista tarkastella myös Lapsiuhritutkimuksen (esim. Mielityinen ym. 2023) aineistoja hyödyntäen. Lapsiuhritutkimus on peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaille suunnattu valtakunnallinen kyselytutkimus, johon vastataan Nuorisoriikollisuuskyselyn ja Kouluterveyskyselyn tapaan koulupäivän aikana. Lapsiuhritutkimus on toteutettu neljä kertaa vuosina 1988, 2008, 2013 ja 2022. Lapsiuhritutkimuksen trendeihin perustuvat tulokset vahvistavat edellä tehtyjä tulkintoja nuorisoriikollisuuden ja nuorisoväkivallan vähentymisestä ainakin viimeisen vuosikymmenen aikana. Tutkimuksen mukaan nuorten kodin ulkopuolella koetun väkivallan ja varkauksien määrät ovat pääosin vähentyneet. Poikkeuksen trendistä tekee kuudesluokkalaisten nuorten hieman lisääntyneet kokemukset pahoinpitelyistä kahden viimeisimmän kyselyvuoden välillä (emt., 112). Tämäkin havainto viittaisi alle 15-vuotiaiden väkivallan ainakin pieneen kasvuun viime vuosina.

Nuorisoriikollisuuskyselyn ja Lapsiuhritutkimuksen avulla voi analysoida myös sitä, ketkä ovat aiheuttaneet nuorten uhrikokemukset. Tällainen tarkastelu tekee jälleen näkyväksi sen, kuinka nuorten kohtaama väkivalta on ennen kaikkea nuorten keskinäistä väkivaltaa (kuvio 18). Vuoden 2020 Nuorisoriikollisuuskyselyn mukaan (Kaakinen & Näsi 2021b, 18-19) fyysistä väkivaltaa nuoriin kohdistivat tyypillisimmin sisarukset (15 %) ja kaverit (11 %) ja muut tutut nuoret (7 %) tai tuntemattomat nuoret (4 %). Erityisesti poikien osalta nuorten keskinäinen väkivalta on tyypillistä, sillä kaverit (15 %), muut tutut nuoret (11 %) ja tuntemattomat nuoret (6 %) olivat väkivallan tekijöinä selvästi edellä kuvattuja keskiarvoja tyypillisemmin. Aikuisten taholta koettu väkivalta on selvästi harvinaisempaa kaikilla nuorilla. Lapsiuhritutkimuksen pohjalta tehdyt havainnot ovat varsin samansuuntaiset. Lapsiuhritutkimuksen aineistojen aikasarjatarkastelu osoittaa, että ainakin 6. ja 9. luokkalaisten osalta toisilleen tuttujen nuorten keskinäisen väkivallan suhteelliset osuudet ovat kasvaneet vuosien 2013-2022 välisenä aikana erityisesti pojilla (Mielityinen ym. 2023, 30).

Kuvio 18: Väkivallan kohteeksi joutuneiden osuudet tekijän mukaan. Lähde: Nuorisoriikollisuuskysely 2020.

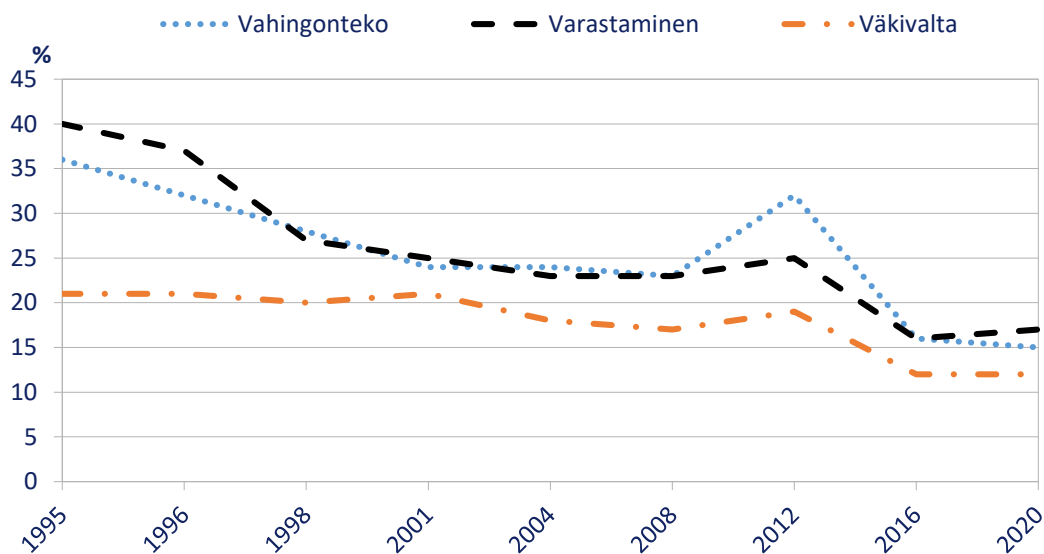
Yksilöllisten uhrikokemusten lisäksi kokonaisrikollisuutta voi pyrkiä analysoimaan nuorten ilmoittamien yleisempien näkemysten kautta. Esimerkiksi Nuorisobarometrissa on kysytty 15-29-vuotiaiden vastaajien epävarmuuden ja turvattomuuden kokemuksista suhteessa omaan asuinalueeseen (ks. esim. Kivijärvi & Myllyniemi 2023, 32-34). Epävarmuus ja turvattomuus voi tuki liittyä, ja varmasti liittyykin, muihinkin seikkoihin kuin koettuun ryöstö- ja väkivaltarikollisuuden uhkaan. Joka tapauksessa tuloksista voi havaita, että epävarmuuden ja turvattomuuden kokemukset ovat vähentyneet melko systemaattisesti lähestulkoon koko 20 vuoden (2004-2022) seurantahistorian ajan. Tämäkin tulos vahvistaa sitä käsitystä, että nuorten tekemä ja kokema rikollisuus on vähentynyt 2000-luvun kuluessa. Toki on syytä muistaa, että Nuorisobarometrin otokseen ei sisälly alle 15-vuotiaita vastaajia.

Rikollisuutta koskevia näkemyksiä voi tarkastella myös eri ikäryhmiä vertaillen eikä yksinomaan nuorten ikäluokkien näkökulmasta. Tällainen tarkastelukulma avaa näkymän siitä, missä määrin nuoret ovat tai eivät ole erityinen ikäluokka rikollisuuden näkökulmasta. Poliisibarometrissa (Vuorensyrjä ym. 2023) on kysytty koko väestön tasolla kyselyvastaajien näkemyksiä rikollisuuteen ja turvattomuuteen liittyvistä asioista. Yksi Poliisibarometrin kysymyksistä koskee sitä, miten vakavana ongelmana vastaajat pitävät rikollisuutta omassa lähiympäristössään (emt., 90-91). Tuloksista voi havaita, että nuoremmat ikäluokat pitävät rikollisuutta vanhempia ikäluokkia keskimäärin vähemmän vakavana ongelmana. Tämä siitäkin huolimatta, että nuoret joutuvat vanhempia ikäluokkia useammin omaisuus- tai väkivaltarikosten rikosten uhreiksi (emt., 104).

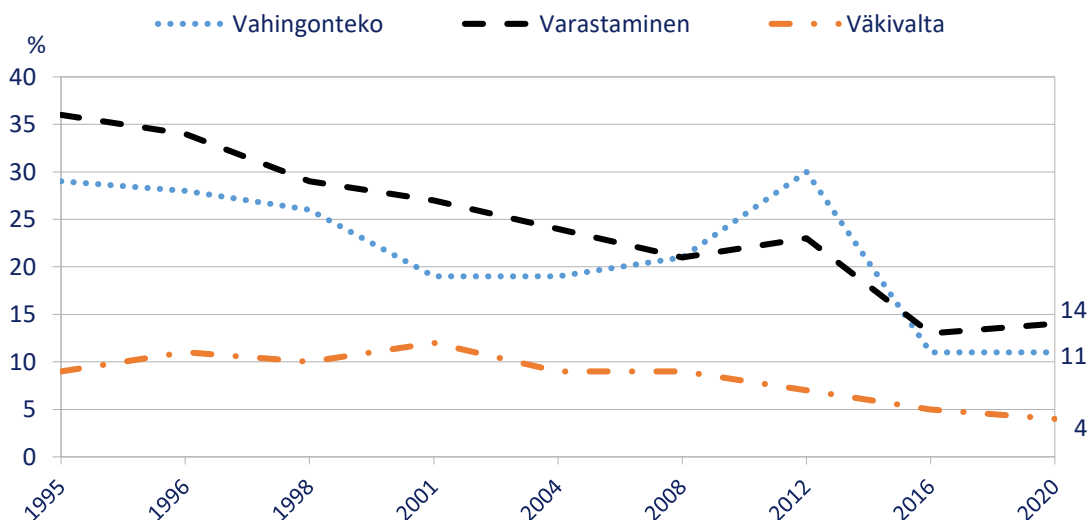
Tarkastelu taustamuuttujien mukaan: sukupuoli ja syntyperä

Poliisin tietoon tulleen ryöstö- ja väkivaltarikollisuuden tapaan myös kokonaisrikollisuuden valossa pojat sekä syyllistyvät tämänkaltaisiin rikoksiin että joutuvat niiden uhreiksi tyttöjä useammin. Toisaalta esimerkiksi seksuaalirikosten ja kuritusväkivallan osalta tyttöjen uhrikokemukset ovat poikia tyypillisempiä (esim. Mielityinen ym. 2023, 42, 77). Vaikka tässä raportissa sukupuolta käsitelläänkin lähtökohtaisesti dikotomisena tyttö-poika -jaotteluna, on esimerkiksi Lapsiuhritutkimuksen ansioksi luettava se, että myös muunsukupuoliset on huomioitu analyyseissa. Muunsukupuolisten vastaajien väkivaltakokemukset ovat monilla alueilla tyttöiksi tai pojiksi identifioituvia tyypillisempiä (ks. emt.).

Vuoden 2020 Nuorisoriikollisuuskyselyn mukaan pojista kuusi prosenttia oli pahoinpidellyt jonkun edellisen vuoden aikana, kun tytöistä näin oli tehnyt kaksi prosenttia. Samaan tapaan edellisen vuoden aikana tappeluun oli osallistunut 11 prosenttia pojista ja kolme prosenttia tytöistä. (Kaakinen & Näsi 2021b, 11-12.) Varastamisen sekä vahingontekojen osalta sukupuoleen liittyvät erot ovat selvästi pienemmät. Historialliset trendit ovat molemmilla sukupuolilla varsin samankaltaiset. Keskeisin ero onkin väkivallassa, johon tytöt kertovat syyllistyneensä selvästi poikia harvemmin (kuviot 19 ja 20). Väkivallankin osalta sukupuoleen liittyvät erot vaikuttavat kokonaisrikollisuutta tarkasteltaessa hieman poliisin tietoon tullutta rikollisuutta pienemmiltä. Saattaakin olla, että poikien väkivalta päättyy poliisin tietoon verrattain usein. Havainto voi kertoa poikien väkivallan vakavuudesta, näkyvyydestä julkisissa tiloissa tai valikoivasta kontrollista.

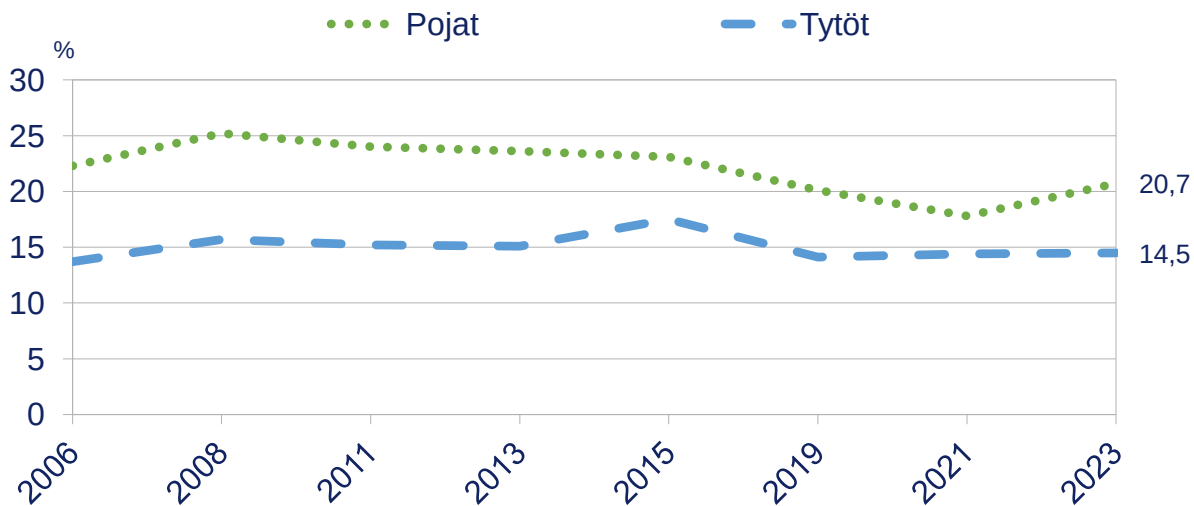
Kuvio 19: Kuluneen vuoden aikana eri tekotyypppeihin osallistuneiden poikien osuudet vuosina 1995–2020. Lähde: Nuorisoriikollisuuskysely.

Kuvio 20: Kuluneen vuoden aikana eri tekotyypppeihin osallistuneiden tyttöjen osuudet vuosina 1995–2020. Lähde: Nuorisoriikollisuuskysely.

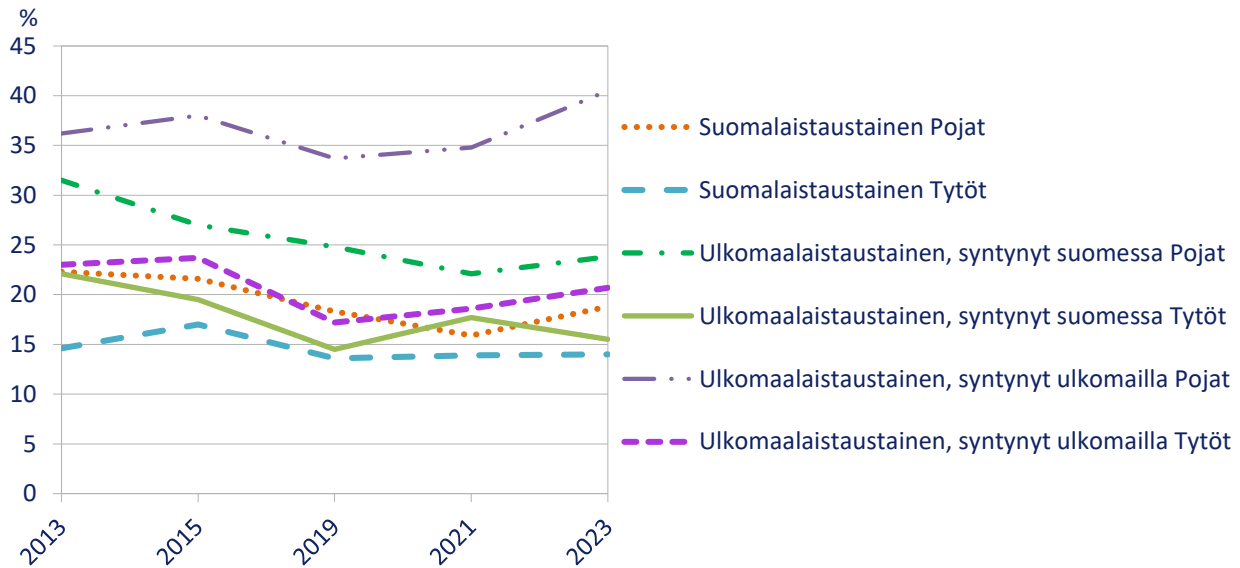
Väkivaltaan liittyvien uhrikokemusten osalta sukupuolen mukaista tietoa on saatavilla Nuorisoriikollisuus- ja Kouluterveyskyselystä sekä Lapsiuhritutkimuksesta. Viimeisimmän ja vuoden 2020 Nuorisoriikollisuuskyselyn mukaan 14 prosenttia kaikista vastaajista oli kokenut väkivallalla uhkaamista viimeisen vuoden aikana. Poikien osuus oli 17 ja tyttöjen kymmenen prosenttia. Varsinaista väkivaltaa viimeisen vuoden aikana oli kokenut 13 prosenttia pojista ja kuusi prosenttia tytöistä. (Kaakinen & Näsi 2021b, 16.)

Kouluterveyskyselyn ”fyysisen uhan” yhdistelmämuuttuja kattaa sekä uhan että varsinaisen väkivallan ja ryöstöjen kokemukset. Alla kuviossa 21 tarkastelemmekin fyysisen uhan kokemista sukupuolen mukaan vuosina 2002-2023 yläkouluikäisten nuorten keskuudessa. Odotettu yleishavainto on se, että pojat ovat kokeneet uhkaa tyttöjä tyypillisemmin läpi mittaushistorian. Sukupuoleen liittyvä ero on kuitenkin kaventunut 2010-luvulla poikien uhkakokemusten vähentyessä ja tyttöjen pysytellessä karkeasti ottaen samalla tasolla. Toisin sanoen näin tarkasteltuna nuorten ryöstö- ja väkivaltariikollisuuden vähentymisen 2010-luvulla voisi liittää ennen kaikkea poikiin. Viimeisimmän, vuoden 2023 kyselyn perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että poikien fyysisen uhan kokemukset olisivat jossain määrin lisääntyneet ja pitkään jatkunut myönteinen kehitys katkennut.

Kuvio 21: Fyysisen uhan kokemukset sukupuolen mukaan vuosina 2002-2023. Lähde: Kouluterveyskysely.

Kouluterveyskyselyä voi pitää kokonaistutkimuksena vastaajamääriltään pienempien ja edustavuutta tavoittelevien otosten sijaan. Aineiston laajuuden ansiosta Kouluterveyskyselyn avulla on mahdollista tarkastella myös pienempiä osajoukkoja, esimerkiksi ulkomaalaistaustaisia nuoria ja heidän kokemaansa fyysistä uhkaa. Seuraavassa analysoidaankin yläkouluikäisten vastausten jakaumia vastaajien syntyperän mukaan. Kuvioista 22 voi havaita, että 8. ja 9. luokkalaisista erityisesti ulkomailla syntyneet pojat ovat kautta mittaushistorian kokeneet muita enemmän fyysistä uhkaa. Tietoa vastaajien syntyperästä on kerätty Kouluterveyskyselyssä vuodesta 2013 lähtien.

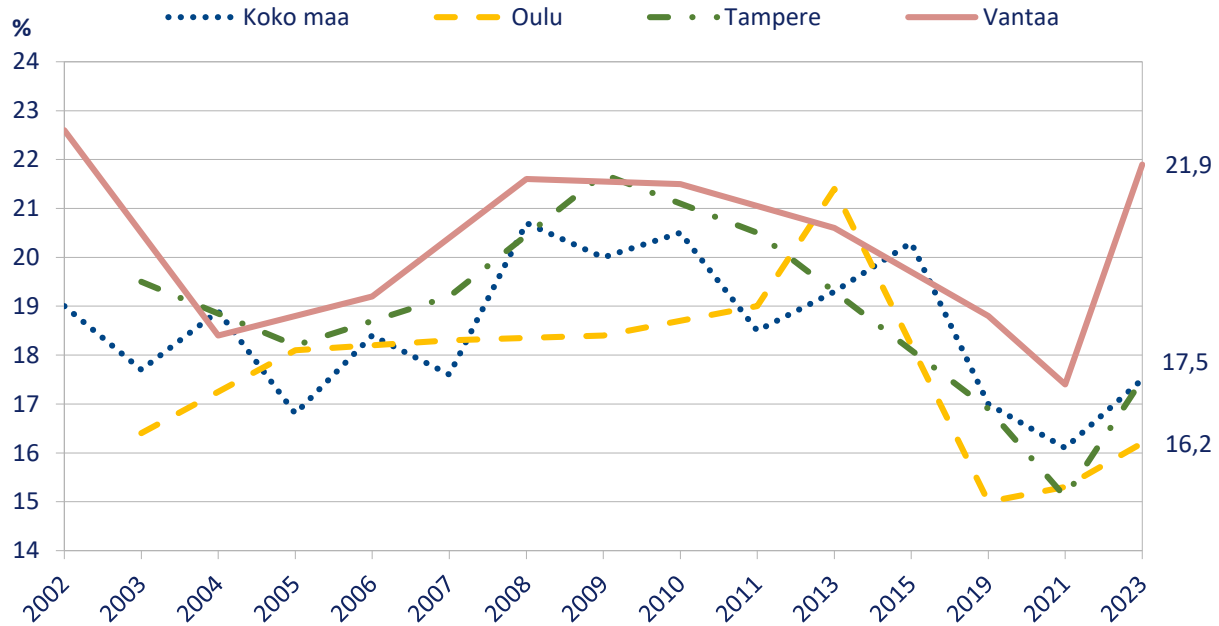
Kuvio 22: Yläkouluikäisten fyysisen uhan kokemukset sukupuolen ja syntyperän mukaan vuosina 2013-2023. Lähde: Kouluterveyskysely.

Tässä esitetty havainto vastaa vuonna 2017 julkaistun ja vuosien 2013-2017 Kouluterveyskyselyihin perustuvan raportin tuloksia. Fyysisen uhan ohella myös koulukiusaamiskokemukset olivat tyypillisimpiä ulkomailla syntyneillä pojilla (Halme ym. 2017). Tuoreimpien havaintojen valossa näyttää siltä, että ero ulkomailla syntyneiden ja muiden nuorten välillä on pikemminkin kasvanut kuin kutistunut. Yläkouluikäiset Kouluterveyskyselyn vastaajat ovat iältään 14-16-vuotiaita, joten ainakaan tämän joukon kokonaisrikollisuudessa ei voi tunnistaa edellä raportoitua havaintoa siitä, että yli 15-vuotiaiden väkivaltarikollisuuden osalta Suomessa syntynyt niin sanottu toinen polvi olisi saavuttanut ulkomailla syntyneen ensimmäisen polven tason.

Kokonaisuudessaan vuoden 2023 Kouluterveyskyselyn aineiston perusteella voi todeta, että fyysisen uhan kokemukset ovat lisääntyneet kaikilla pojilla syntyperään katsomatta ja myös ulkomailla syntyneillä tytöillä. Muilla tytöillä kasvua ei ole nähtävissä. Näin ollen voisi arvella, että viime vuosina nähty poliisin tietoon tulleen ryöstö- ja pahoinpitelyrikosten kasvu selittyisi osaltaan poikien keskinäisellä väkivallalla.

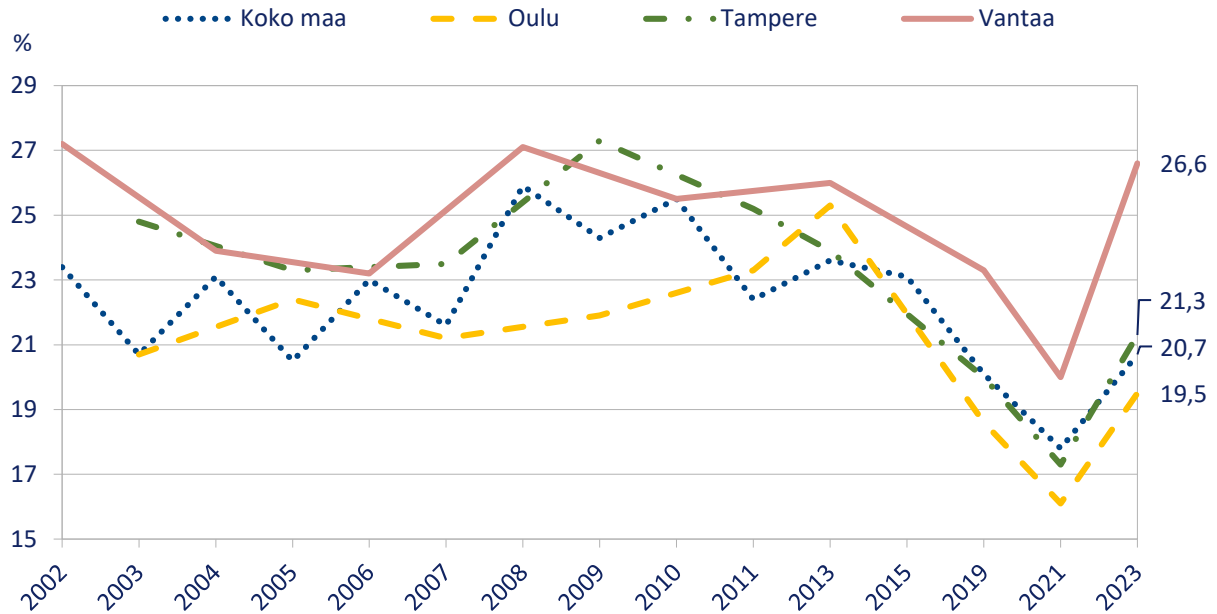
Paikalliset tarkastelut

Kouluterveyskyselyn kokonaistutkimuksen avulla on mahdollista tarkastella nuorten uhrikokemuksia myös paikallisilla tasoilla melko luotettavasti. Kyse on edelleen fyysisen uhan kokemuksista. Tarkastelemme tässä trenditietoja lähinnä yläkouluikäisten osalta, sillä heistä tietoa on saatavilla kattavimmin. Oulun, Tampereen ja Vantaan trendit noudattelevat pääpiirteissään ja odotetusti jo edellä esitettyä valtakunnallista linjaa (kuvio 23). Fyysisen uhan kokemukset vähentyivät pitkin 2010-lukua, mutta aivan tuoreimpien tietojen mukaan trendi näyttää kääntyneen huonompaan suuntaan. Tämä koskee jossain määrin kaikkia kolmea kaupunkia mutta erityisesti Vantaata. Vuoden 2023 Kouluterveyskyselyssä 22 prosenttia vantaalaisista yläkoulun 8. ja 9. luokan oppilaista kertoi kokeneensa jonkinlaista fyysistä uhkaa, kun vastaava lukema oli kaksi vuotta aiemmin 17,5 prosenttia.

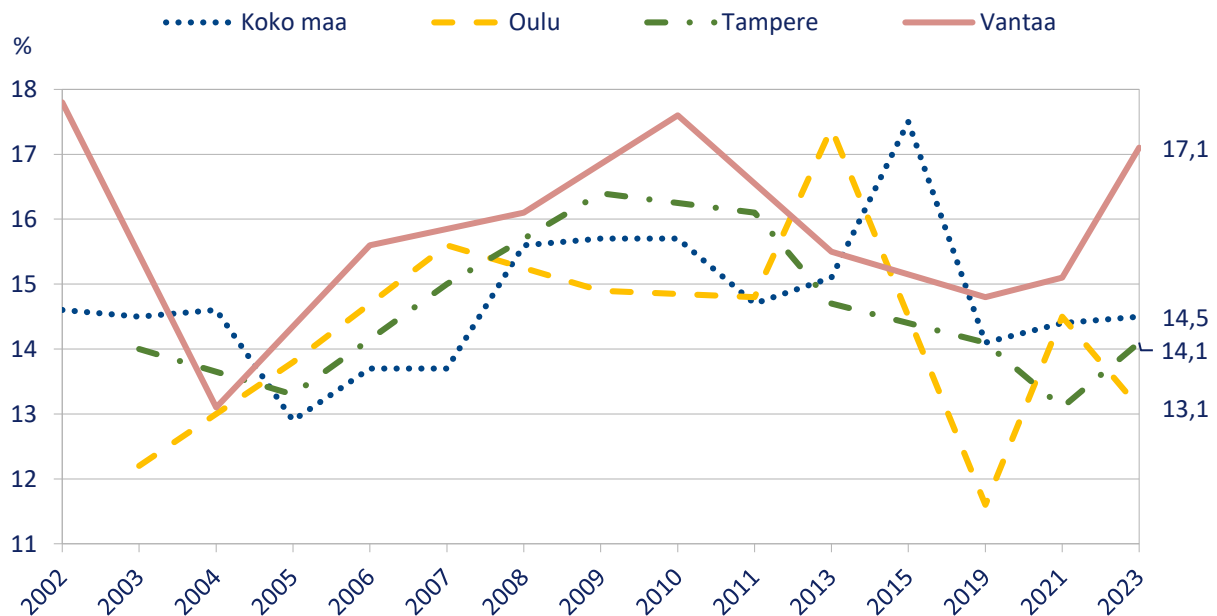

Kuvio 23: Yläkouluikäisten fyysisen uhan kokemukset kaupunkikohtaisesti vuosina 2002-2023. Huomiona leikattu akseli. Kaikilta vuosilta ei välttämättä ole tietoja, aikajanaa on jatkettu puuttuvien vuosien yli. Lähde: Kouluterveyskysely.

Viimeaikaista nousua fyysisen uhan kokemisessa selitti valtakunnallisella tasolla lähinnä poikien tilanne. Näin on myös kaupunkitasoisen tarkastelun kohdalla (kuviot 24 ja 25). Erityisesti Oulussa ja Tampereella tyttöjen uhkakokemuksissa ei ole tapahtunut sanottavia muutoksia ja Oulussa nämä kokemukset ovat jopa vähentyneet viimeisen kahden vuoden aikana. Vantaa tekee tässäkin hieman kielteisen poikkeuksen siten, että siellä myös tyttöjen fyysisen uhan kokemukset ovat lisääntyneet viimeisimmässä kyselyssä. Keskeisin ja kaikkia kolmea kaupunkia yhdistävä havainto on kuitenkin se, että poikien fyysisen uhan kokemukset ovat lisääntyneet verrattain selvästi. Toisaalta voi huomauttaa, että Oulussa yläkouluikäiset pojat kokivat fyysistä uhkaa poikien valtakunnallista keskiarvoa harvemmin ja Tampereellakin saatu tulos on vain hieman valtakunnallisen keskiarvon yläpuolella. Vantaalla tilanne vuonna 2023 oli kuitenkin verrattain heikko sekä poikien että tyttöjen osalta. Lopulta tulkintoja tehtäessä on oltava varovainen. Kaupunkitasoiset tulokset ovat jossain määrin vaihdelleet kyselyvuosien mukaan eikä yhden kyselyvuoden perusteella ole syytä tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

Kuvio 24: Yläkouluikäisten poikien fyysisen uhan kokemukset kaupunkikohtaisesti vuosina 2002-2023. Huomiona leikattu akseli. Kaikilta vuosilta ei välttämättä ole tietoja, aikajanaa on jatkettu puuttuvien vuosien yli. Lähde: Kouluterveyskysely.

Kuvio 25: Yläkouluikäisten tyttöjen fyysisen uhan kokemukset kaupunkikohtaisesti vuosina 2002-2023. Huomiona leikattu akseli. Kaikilta vuosilta ei välttämättä ole tietoja, aikajanaa on jatkettu puuttuvien vuosien yli. Lähde: Kouluterveyskysely.

Kouluterveyskyselyn avulla on mahdollista syventää paikallisia analyyseja edelleen ottamalla sukupuolen lisäksi mukaan vastaajien syntyperä. On kuitenkin syytä muistuttaa edelleen siitä, että pilkottaessa kyselyvastaajia pienempiin osajoukkoihin, tässä tapauksessa alueen, sukupuolen ja syntyperän mukaan, kasvaa ylitulkintojen vaara ajallisten trendien ja ryhmäkohtaisten vertailujen osalta varsin suureksi. Tässä

kohden riskiä kasvattaa se, että tietoa vastaajien syntyperästä ei ole kovinkaan pitkältä ajalta ja trenditieto on siten verrattain lyhyttä.

Alla olevissa taulukoissa 1 ja 2 esitetään kaupunkikohtaisesti sukupuolen ja syntyperän mukaan eriytetty tulokset fyysisen uhan kokemisessa alakoulu- ja yläkouluikäisten vastaajien osalta. Kuten edellä on todettu, alakouluikäisten osalta aikasarjat ulottuvat ainoastaan vuoteen 2019. Yläkouluikäisten osalta tietoa on kertynyt hieman pidempään, vuodesta 2013 lähtien. Lisäksi on syytä huomata aikasarjojen katkonaisuus. Näin tarkkaa tietoa ei ole saatavilla kaikkien kaupunkien osalta jokaiselta kyselyvuodelta. Tässäkin kohtaa on toisin sanoen syytä olla varovainen tulkintoja tehtäessä.

Taulukko 1: Alakouluikäisten (4. ja 5. luokka-aste) fyysisen uhan kokemukset kaupungeittain sukupuolen ja syntyperän mukaan. Lähde: Kouluterveyskysely.

		VANTAA			TAMPERE			OULU		
KOKENUT FYYSISTÄ UHKAA % 4.-5.LK		2019	2021	2023	2019	2021	2023	2019	2021	2023
SUOMALAISTAUSTAINEN	Pojat	17.6	21.1	20.7	18		16.4			
	Tytöt	9.3	12	14.9	8.3		10.4			
	Yhteensä	13.4	16.6	17.8	13	14.8	13.3		13.7	16.4
ULKOMAALAISTAUSTAINEN, SYNTYNYT SUOMESSA	Pojat	26.2	24.2	22.4	15.1		21.5			
	Tytöt	11.8	10.4	14	13.6		9.2			
	Yhteensä	18.4	17.2	18.2	14.3	15.7	15.3		20.3	16.7
ULKOMAALAISTAUSTAINEN, SYNTYNYT ULKOMAILLA	Pojat	21.9	20	22.6	23.5		20.4			
	Tytöt	10.7	17.2	16.6	12.3		15.8			
	Yhteensä	16.1	19.2	19.4	17.2	18	18.6		25	24

Taulukko 2: Yläkouluikäisten (8. ja 9. luokka-aste) fyysisen uhan kokemukset kaupungeittain sukupuolen ja syntyperän mukaan. Lähde: Kouluterveyskysely.

		VANTAA				TAMPERE				OULU			
KOKENUT FYYSISTÄ UHKAA % 8.-9.LK		2013	2019	2021	2023	2013	2019	2021	2023	2013	2019	2021	2023
SUOMALAISTAUSTAINEN	Pojat	24.2	22.1	19.4	25.2				19.1				
	Tytöt	15	14.7	14.8	16.4				13.8				
	Yhteensä	19.3	18.1	16.8	20.8	18.5	15.7	14.2	16.2			14.3	
ULKOMAALAISTAUSTAINEN, SYNTYNYT SUOMESSA	Pojat	22.7	20	21.2	22.1				18.6				
	Tytöt	16	9.2	14.5	17.8				9.6				
	Yhteensä	19.2	13.6	17.8	20.1	30	20.4	8.3	14.3			21.8	
ULKOMAALAISTAUSTAINEN, SYNTYNYT ULKOMAILLA	Pojat	38.1	25	16.2	35.3				42.6				
	Tytöt	20.6	13.3	15.2	19.5				17.8				
	Yhteensä	29.1	19	15.5	27.1	25.3	24.2	21.7	29.6			38.5	

Kuten on odotettua, kaupunkikohtaiset tulokset noudattelevat pääpiirteissään jo edellä esitettyjä havaintoja valtakunnallisella tasolla. Erityisesti yläkouluissa opiskelevien ja ulkomailta syntyneiden poikien fyysisen uhan kokemukset ovat yleisiä. Esimerkiksi Tampereella noin 43 prosenttia ulkomailta syntyneistä ja yläkouluikäisistä pojista kertoi uhrikokemuksistaan vuoden 2023 kyselyssä. Vantaalla vastaava osuus oli noin 35 prosenttia. Oulun osalta sukupuolen mukaisista tuloksista ei ole tietoa, mutta kaikkia ulkomailta syntyneitä nuoria koskevan osuuden perusteella voi olettaa, että Oulussa poikien fyysisen uhan kokemukset olivat Tamperettakin selvästi yleisempiä ainakin vuonna 2021. Alakouluikäiset ovat kokeneet fyysistä uhkaa kauttaaltaan yläkouluikäisiä vähemmän eivätkä syntyperään liittyvät erot ole niin suuria. Tiedossa olevat

sukupuolierot ovat puolestaan samaa kokoluokkaa kuin yläkoululaistenkin osalta. Yläkouluun tultaessa fyysisen uhan kokemukset lisääntyvät ja näyttävät kasautuvan vahvemmin erityisesti ulkomailla syntyneille pojille.⁶

⁶ Tässä esiteltiin Kouluterveyskyselyn tuloksiin on syytä suhtautua varauksella siitäkin syystä, että lomakevastausten tarkistuksissa on havaittu puutteita erityisesti syntyperään liittyen. Pieni osa oletettavasti suomalaistaustaisista nuorista on merkinnyt syntyperänsä virheellisesti ja saattanut ylikorostaa vastauksissaan erilaisia sosiaalisia ongelmia. Tällaiset vastaukset eivät todennäköisesti vaikuta valtakunnallisiin tuloksiin, mutta pahimmillaan kaupunkitasoilla ne saattavat heilauttaa tuloksia jonkin verran ulkomaalaistaustaisille nuorille epäedulliseen suhtaan.

Johtopäätökset

Tässä raportissa olemme tarkastelleet nuorten väkivaltarikollisuuden trendejä valtakunnallisesti ja paikallisesti olemassa olevien tilastoaineistojen valossa. Olemme analysoineet sekä poliisin tietoon tullutta rikollisuutta että kokonaisrikollisuutta eli nuorten itse ilmoittamia rikoksia ja uhrikokemuksia. Raportin kautta avautuu verrattain luotettava kuva 2000-luvun nuorisoväkivaltaan liittyvistä muutoksista ja pysyvyyksistä Suomessa. Samalla on kuitenkin syytä pitää mielessä hyödyntämiemme aineistojen rajat. Aikasarjoihin perustuvat tilastolliset aineistot eivät tarjoa vastauksia miksi -kysymyksiin. Väkivaltarikollisuuden ajallisten heilahtelujen tai esimerkiksi ryhmäkohtaisten ja alueellisten erojen selittäminen tulee tehdä toisenlaisten aineistojen kautta.

Hyödyntämiemme aineistojen perusteella on helppo väittää, että nuorisoriikollisuus – väkivaltarikollisuus mukaan lukien – väheni kauttaaltaan 2010-luvun alkuvuosina. Samankaltaisista *crime drop* -kehityskuluista on tehty havaintoja myös Suomen ulkopuolella (esim. Pickett 2013; Fernández-Molina & Bartolomé Gutiérrez 2020). Rikollisuuteen liittyvät trendit lienevätkin jossain määrin riippumattomia paikallisista tekijöistä. Joka tapauksessa ainakin Suomessa nuorisoriikollisuus väheni varsin paljon ja kokonaan rikoksista pidättyvien nuorten määrä lisääntyi huomattavasti 2000-luvun aikana (vrt. Elonheimo 2014). Havaittua myönteistä kehityskulkua on selitetty esimerkiksi nuorten vapaa-ajankäytön ja perhesuhteiden muutoksilla (esim. Svensson & Oberwittler 2021). Nuorten vapaa-aikaan on kuulunut vähenevässä määrin alkoholin käyttöä ja vailla aikuisvalvontaa tapahtuvia kokoontumisia laajoissa vertaisryhmissä. Lisäksi perheiden sukupolvisuhteet ovat parantuneet ja kuritus- sekä muu perheväkivalta on vähentynyt.

Tämän päivän tilastotietojen mukaan nuorisoriikollisuuden ja nuorten väkivaltarikollisuuden lasku on ainakin toistaiseksi pysähtynyt ja kääntynyt todennäköisesti joiltakin osin nousuun. Tässäkään kohden Suomi ei ole kansainvälinen poikkeustapaus, vaan samanlaisia havaintoja on tehty muuallakin (esim. Frøyland 2022). Laskun pysähtymistä ja mahdollista nousua ei ole toistaiseksi osattu selittää kovinkaan tyhjentävästi. On hyvin mahdollista, että aiempien vuosikymmenten pudotuksen myötä ei ollut enää muutakaan kehityssuuntaa jäljellä. Yhtä lailla on mahdollista, että esimerkiksi nuorten vapaa-ajan rutiineissa, perhesuhteissa tai päihdekulttuureissa olisi jälleen tapahtunut jonkinlaisia muutoksia. Voi arvella, että monilla elämänalueilla havaittu polarisaatiokehitys selittäisi ainakin poliisin tietoon tulleen väkivaltarikollisuuden lisääntymistä. Kenties pienenevä joukko nuoria tekee yhä enemmän ja suuremman osan kaikista rikoksista (ks. myös esim. Andersen ym. 2016; McCarthy 2021). Lopulta on luultavasti niin, että havaitut trendit kytkeytyvät ainakin osaksi syvempiä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja esimerkiksi asennetason muutoksia, joita emme kykene tässä hetkessä näkemään kirkkaasti. Yhden ja julkisuudessa taajaan esiintyvän selityksen voi kuitenkin sulkea pois: mahdollinen nuorten väkivaltarikollisuuden lisääntyminen ei selity ulkomaalaistaustaisten nuorten rikollisuudella. Nuorisoriikollisuuden tai väkivaltarikollisuuden trendeillä ja ulkomaalaistaustaisten nuorten määrillä ei ole yhteyttä.

Käytettävissä olevien tilastojen valossa viime vuosien nuorten väkivaltarikollisuuden jonkinasteista kasvua selittää parhaiten alle 15-vuotiaiden rikollisuus ja mahdollisesti poikien hieman lisääntyneet väkivallanteot (vrt. Danielsson 2022, 5-6). Samalla vaikuttaa siltä, että kasvua on tapahtunut ennen kaikkea poliisin tietoon tullessa rikollisuudessa tilanteen näyttäessä hieman tasaisemmalta nuorilta itseltään kysyttäessä – joskin näyttö kiinnostavimman ikäryhmän eli alle 15-vuotiaiden kokonaisrikollisuuden osalta on ohutta. Erot poliisin tietoon tullessa rikollisuudessa ja kokonaisrikollisuudessa antavat kuitenkin aihetta pohtia sitä, missä määrin nuorten väkivaltarikollisuus on tosiasiallisesti lisääntynyt. Nyt käytettävissä olevilla aineistolla kysymykseen ei voi antaa aukotonta vastausta. Parhaat mahdolliset selitykset liittyvät kuitenkin lainsäädäntömuutosten seurauksena tapahtuneeseen viranomaisten ja erityisesti koulujen henkilökunnan

ilmoitusherkkyden lisääntymiseen (ks. tarkemmin Danielsson 2022, 16-17), räikeimpien ja kaikkein todennäköisimmin poliisin tietoon tulevien väkivaltatapausten lisääntymiseen ja rikollisuuden kasautumiseen pienelle mutta yhä rikosaktiivisemmalle ja valvonnan kohteena olevalle joukolle. Näiden lisäksi on mahdollista spekuloida myös poliisitoiminnan tehostumisella kauttaaltaan. Tästä ei kuitenkaan tiettävästi ole näyttöä. Lopulta lienee niin, että ainakin alle 15-vuotiaiden väkivaltarikollisuus on myös tosiasiallisesti lisääntynyt. Tästä on nyt jonkinlaista näyttöä myös kokonaisrikollisuuden osalta. Tärkeä mittauspiste yläkoulun yhdeksäsluokkalaisten osalta tulee olemaan vuoden 2024 Nuorisorikollisuuskysely.

Valtakunnallisten analyysien lisäksi tarkastelimme väkivaltarikollisuuden trendejä paikallisemmin ja käytännössä kolmessa kaupungissa; Oulussa, Tampereella ja Vantaalla. Karkealla tasolla voi todeta, että kaikkien kaupunkien kehityskulut myötäilivät valtakunnallisia trendejä sekä poliisin tietoon tullessa rikollisuudessa että kokonaisrikollisuudessa. Erityisesti näin oli Tampereen osalta. Oulun kohdalla erityistä vaikutti olevan ulkomaalaistaustaisten nuorten huomattavan korkea todennäköisyys joutua väkivallan tai sen uhan uhriksi. Tämä voi kertoa esimerkiksi väkivaltarikollisuuden kasautumisesta tai rasmin korostuneista merkityksistä. Vantaalla aivan viime vuosien kehitys ainakin kokonaisrikollisuuden osalta näyttää jonkin verran verrokkikaupunkeja ja valtakunnallista tilannetta heikommalta. Tätä selittää erityisesti se, että myös tyttöjen kokema väkivalta on lisääntynyt.

Tätä raporttia ja sen taustalla olevaa tutkimushanketta ovat motivoineet viime vuosien julkiset keskustelut nuorisorikollisuudesta ja ”katujengeistä”. Usein esitettyihin kysymyksiin katujengien olemassaolosta, määristä ja määritelmistä ei ole mahdollista vastata nyt käytetyillä aineistoilla. Analysoidut aineistot antavat kuitenkin aihetta peräänkuuluttaa malttia. Oletetut katujengit paikannetaan tyypillisesti suurimpiin kaupunkeihin ja niiden jäsenten ajatellaan olevan ulkomaalaistaustaisia nuoria. Käytettävissä olevien tilastoaineistojen perusteella voi kuitenkin väittää, että nuorten väkivaltarikollisuus ei ole lisääntynyt muita alueita ja ryhmiä enempää suurimmissa kaupungeissa kuin ulkomaalaistaustaisten nuorten keskuudessakaan. Toisin sanoen julkisessa keskustelussa ja poliisin määritelmässä kuvatut katujengit eivät ainakaan toistaiseksi ole niin merkittävä ilmiö, että se näkyisi valtakunnallisissa tai kaupunkikohtaisissa tilastoissa.

Lähteet

- Andersen, L. & Tegner Anker, A. S. & Andersen, S. H. (2016) A formal decomposition of declining youth crime in Denmark. *Demographic Research* 35, 1303-1316.
- Baumer, E.P., Vélez, M.B. and Rosenfeld, R. (2018) 'Bringing crime trends back into criminology: A critical assessment of the literature and a blueprint for future inquiry', *Annual Review of Criminology*, 1(1), pp. 39-61. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-032317-092339>
- Danielsson, P. (2022) *Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa*. Keskusrikospoliisi.
- Elonheimo, H. (2014) Evidence for the crime drop: survey findings from two Finnish cities between 1992 and 2013. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 15 (2), 209-217.
- Fernández-Molina, E., & Bartolomé Gutiérrez, R. (2020). Juvenile crime drop: What is happening with youth in Spain and why? *European Journal of Criminology*, 17(3), 306-331.
- Forss, M. (2023)
- Forss, M. (2023) *Katujengi rikosoikeudellisesti määriteltynä järjestäytyneenä rikollisryhmänä*. Edilex-sarja 2023/26.
- Frøyland, L. R. (2022) Understanding Societal Trends in Adolescent Violence. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* – særnummer – nr. 1/2022.
- Frøyland, L. R. & Bakken, A. & von Soest, T. (2020) Physical Fighting and Leisure Activities among Norwegian Adolescents—Investigating Co-occurring Changes from 2015 to 2018. *Journal of Youth and Adolescence* 49, 2298-2310.
- Haapakangas, K. (2023) *Yhden rikos leimaa 99 nuorta*. Tieto & trendit, asiantuntija-artikkelit ja ajankohtaisblogit. Helsinki: Tilastokeskus.
- Haapakangas, K. & Kaakinen, M. (2023) *Mitä tuoreimmat tilastot kertovat nuorten väkivaltarikollisuudesta?* Tieto & trendit, asiantuntija-artikkelit ja ajankohtaisblogit. Helsinki: Tilastokeskus.
- Haikkola, L. & Martikainen, T. (toim. 2010) *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Haikkola, L. (2012) *Monipaikkainen nuoruus - Toinen sukupolvi, transnationaalisuus ja identiteetit*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Halme, N. & Kuusio, H. & Kanste, O. & Rajala, R. & Klemetti, R. & Seppänen, J. (2017) *Ulkomaista syntyperää olevien nuorten hyvinvointi Kouluterveyskyselyssä vuonna 2017*. Helsinki: Terveystietokeskus ja hyvinvoinnin laitos.
- Heiskanen, L. (2024) *Nuorten ryöstörikosten piirteet – Poliisin tietoon tullut ryöstörikollisuus vuosina 2015–2023*. Keskusrikospoliisi.

- Honkatukia, P. & Suurpää, L. (2007) *Nuorten miesten monikulttuurinen elämäntilanne ja rikollisuus*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos & Nuorisotutkimusseura.
- Kaakinen, M. & Näsi, M. (2021a) Nuorisorikollisuuden esiintyvyys ja tekomäärät Suomessa 1995-2020. *Kriminologia* 1 (1), 5-19.
- Kaakinen, M. & Näsi, M. (2021b) *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020*. Helsinki: Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Keskinen, S. & Atabong Alemanji, A. & Himanen, M. & Kivijärvi, A. & Osaze, U. & Pöyhölä, N. & Rousku, V. (2018) *Pysäytetyt. Etninen profilointi Suomessa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kivijärvi, A. (2015) *Etnisyyden merkityksiä nuorten vertaissuhteissa. Tutkimus maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön nuorten kohtaamisista nuorisotyön kentillä*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Kivijärvi, A. (2017) Maahanmuuttajataustaiset nuoret ja sukupolvien suhteiden suoja – vanhempien sosiaalisen kontrollin yhteyksiä rikoskäyttäytymisen ja uhrikokemusten päällekkäisyyteen. *Oikeus* 46 (2), 163–181.
- Kivijärvi, A. & Myllyniemi, S. (2023). Tilasto-osio. Teoksessa A. Kivijärvi (toim.) *Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 9-102.
- Kivivuori, J. & Honkatukia, P. (toim. 2006) *Nuorisorikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos & Nuorisotutkimusseura.
- Lehti, M. & Salmi, V. & Aaltonen, M. & Danielsson, P. & Hinkkanen, V. & Niemi, H. & Sirén, R. & Suonpää, K. (2014) *Maahanmuuttajat rikosten uhreina ja tekijöinä*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- McAra, L. & McVie, S. (2018) Transformations in youth crime and justice across Europe: evidencing the case for diversion. Teoksessa Barry Goldson (toim.) *Juvenile Justice in Europe. Past, Present and Future*. London: Routledge, 74-103.
- McCarthy, M. (2021) How Universal is the Youth Crime Drop? Disentangling Recent Trends in Youth Offending through a Socio-Economic Lens. *Victims & Offenders* 16 (6), 796-818.
- Mielityinen, L. & Hautamäki, S. & Hakala, V. & Fagerlund, M. & Ellonen, N. (2023) *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022. Määrät, piirteet ja niiden muutokset 1988-2022*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Pickett, W., Molcho, M., Elgar, F. J., Brooks, F., de Looze, M., Rathmann, K., et al. (2013) Trends and socioeconomic correlates of adolescent physical fighting in 30 countries. *Pediatrics*, <https://doi.org/10.1542/peds.2012-1614>.
- Pitkänen, J., Aaltonen, M., Suonpää, K., Heiskanen, L., & Martikainen, P. (2022) Nuorisorikollisuuden esiintyvyyden ja kasautumisen muutokset syntymäkohorteissa 1986–2000. *Yhteiskuntapolitiikka* 87 (5-6), 475-490.
- Ristikari, T. & Keski-Säntti, M. & Sutela, E. & Haapakorva, P. & Kiilakoski, T. & Pekkarinen, E. & Kääriälä, A. & Aaltonen, M. & Huotari, T. & Merikukka, M. & Salo, J. & Juutinen, A. & Pesonen-Smith, A. & Gissler, M.

(2018) *Suomi lasten kasvuympäristönä. Kahdeksantoista vuoden seuranta vuonna 1997 syntyneistä*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Svensson, R. & Oberwittler, D. (2021) Changing routine activities and the decline of youth crime: A repeated cross-sectional analysis of self-reported delinquency in Sweden, 1999–2017. *Criminology* 59 (2), 351-386.

Tolonen, T. (2018) Nuorten miesten tilankäytön taktiikat ja sosiaalinen kuuluminen. Teoksessa A. Kivijärvi & T. Huuki & H. Lunabba (toim.) *Poikatutkimus*. Tampere: Vastapaino, 287-308.

Vuorensyrjä, M. & Rauta, J. & Hämäläinen, E. & Attila, H. & Koivula, J. & Ollila, P. (2023) *Poliisibarometri 2022. Kansalaisten arviot poliisin toiminnasta ja Suomen sisäisen turvallisuuden tilasta*. Helsinki: Sisäministeriö.